

פענוח הערות ומראי-מקומות

בס"ד. לקוטי שיחות חלק י"ט פרשת תצא שיחה ג'

תצא כד, א-ב: כִּי־יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבִעְלָהּ וְהָיָה אִם־לֹא תִמְצָא־חַן בְּעֵינָיו כִּי־מִצָּא בָּהּ עֲרוֹת דָּבָר וְכָתַב לָהּ סֵפֶר בְּיָדָהּ וְשָׁלַחָהּ מִבֵּיתוֹ: וְיָצְאָה מִבֵּיתוֹ וְהִלְכָה וְהָיְתָה לְאִישׁ־אֲחֵר:

שאמר הכתוב ויצאה והיתה, בא עליו הפירוש כי כמו שיציאת האשה היא בשטר, כמו שנכתוב בסדר זה בעזרת השם. כן ההויה אליו, כלומר קנית האשה היא בשטר, ולמדו זכרונם לברכה גם כן שהיא נקנית בכסף מדכתיב באמה העבריה ויצאה חנם אין כסף, ובא עליו הפירוש, אין כסף לאדון זה אבל יש כסף לאדון אחר ומנו אב.

שנויי נוסחאות ברמב"ם בהוצאת פרענקל שם. ובא אליה. כן העתיק ר"א בן רבינו (ברכ"א סי' מ"ד) וכ"ה ברוב כתה"י ובקצת דפו"י ובדפוסים האחרונים. בקצת כת"י ובעלה (ובכונה לפסוק גבי גירושין דברים כ"ד א). במגד"ע ובכמה כת"י וברוב דפו"י לא מובא כלל סיום הפסוק (לא "ובא אליה" ולא "ובעלה"). גם במנין המצות שבראש החיבור (עשה רי"ג) יש בזה חלופי גרסאות כנ"ל ובכת"י שרבינו חתום עליו שם הנוסח כלפנינו וכ"ה לשון ספר החינוך מצוב תקנ"ב אך בספה"מ הגי' ובעלה וכ"ה לשון הסמ"ג ברמזי המצות עשה מח.

(2) ספרי עה"פ. כי יקח איש אשה ובעלה, מלמד שהאשה נקנית בכסף שהיה בדין ומה אמה העבריה שאינה נקנית בבעילה נקנית בכסף אשה שנקנית בבעילה אינו דין שתהא נקנית בכסף יבמה תוכיח שנקנית בבעילה ואינה נקנית בכסף ואף אתה אל תתמה על האשה שאף על פי שנקנית בבעילה שלא תהא נקנית בכסף תלמוד לומר כי יקח איש אשה, מלמד שהאשה נקנית בכסף. ובעלה, מלמד שהאשה נקנית בבעילה שהיה בדין ומה יבמה שאין נקנית בכסף נקנית בבעילה אשה שנקנית בכסף אינו דין שתהא נקנית בבעילה אמה העבריה תוכיח שנקנית בכסף ואין נקנית בבעילה ואף אתה אל תתמה על האשה שאף על פי שנקנית בכסף שלא תהא נקנית בבעילה תלמוד לומר ובעלה, מלמד שהאשה נקנית בבעילה. מנין אף בשטר דין הוא ומה כסף שאינו מוציא הרי הוא קונה שטר שהוא מוציא אינו דין שיהא קונה לא אם אמרת בכסף

(1) כד, א-ב. כִּי־יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבִעְלָהּ וְהָיָה אִם־לֹא תִמְצָא־חַן בְּעֵינָיו כִּי־מִצָּא בָּהּ עֲרוֹת דָּבָר וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתָת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשָׁלַחָהּ מִבֵּיתוֹ: וְיָצְאָה מִבֵּיתוֹ וְהִלְכָה וְהָיְתָה לְאִישׁ־אֲחֵר:

הפסוקים שהביא הרמב"ם בריש הל' אישות; ...כיון שנתנה תורה נצטוו ישראל שאם ירצה האיש לישא אשה יקנה אותה תחלה בפני עדים ואחר כך תהיה לו לאשה שנאמר כי יקח איש אשה ובא אליה.

סהמ"צ מ"ע ריג; והמצוה הרי"ג היא שצונו לבעול בקדושין ולתת דבר ביד האשה או בשטר או בביאה. וזו היא מצות קדושין. והרמז עליו אמרו כי יקח איש אשה ובעלה וגו', הורה שהוא יקנה בבעילה. ואמר ויצאה והיתה וכמו שהציאה בשטר כן ההויה בשטר. וכן למדנו שהיא נקנית בכסף מאמרו באמה עבריה אין כסף, אמרו אין כסף לאדון זה אבל יש כסף לאדון אחר ומנו אב.

פיהמ"ש ריש קידושין. ולמדנו שהיא מתקדשת בכסף ממה שנ' כי יקח איש אשה ואמר בעפרון נתתי כסף השדה קח ממני גמר קיחה קיחה. והקדושין בשטר...והרמז לכך אמרו ויצאה והיתה מקיש הויה ליציאה מה יציאה בשטר כמו שנ' בכתוב וכתב לה ספר כריתות וכו' אף הויה בשטר. וסדר הקדושין בביאה שיתיחד עמה בפני עדים לשם קדושין, ואין קדושין יותר מבוארים מאלה וזה הוא שנתפרש בתורה שנ' ובא אליה ובעלה בביאה תעשה בעולת בעל.

חינוך מצוה תקנב. מצות קדושין באשה. שנצטוינו לקנות האשה באחת משלשה דרכים קודם הנישואין, ודרכים אלו ביארו חכמים שהן בכסף או בשטר או בביאה עליה, ועל זה נאמר, כי יקח איש אשה ובא אליה, כלומר אם ירצה איש ליקח לו אשה יקנה אותה תחלה בביאה. ומה

שקונה הקדשות ומעשר שני תאמר בשטר שאין קונה הקדשות ומעשר שני תלמוד לומר וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה ושלחה מביתו, ויצאה והיתה לאיש אחר, מקיש הוייתה לזה ליציאתה מזה מה יציאתה מזה בשטר אף הוייתה לזה בשטר.

קידושין ד, ב. האשה נקנית בשלש דרכים וקונה את עצמה בשתי דרכים נקנית בכסף ובביאה. ... ותנא מייתי לה מהכא דתניא כי יקח איש אשה ובעלה והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה וגו' אין קיחה אלא בכסף וכן הוא אומר נתתי כסף השדה קח ממני והלא דין הוא ומה אמה העבריה שאינה נקנית בביאה נקנית בכסף זו שנקנית בביאה אינו דין שתקנה בכסף יבמה תוכיח שנקנית בביאה ואינה נקנית בכסף מה ליבמה שכן אין נקנית בשטר תאמר בזו שנקנית בשטר ת"ל כי יקח איש הא למה לי קרא הא אתיא לה אמר רב אשי משום דאיכא למימר מעיקרא דדינא פירכא מהיכא קא מייתית לה מאמה העבריה מה לאמה העבריה שכן יוצאה בכסף תאמר בזו שאינה יוצאה בכסף ת"ל כי יקח איש ואיצטריך למיכתב ויצאה חנם ואיצטריך למיכתב כי יקח איש דאי כתב רחמנא כי יקח הוה אמינא קידושין דיהב לה בעל דידה הוה כתב רחמנא ויצאה חנם ואי כתב רחמנא ויצאה חנם הוה אמינא היכא דיהבה (ליה) איהי לדידיה וקידשתו הוה קידושי כתב רחמנא כי יקח ולא כי תקח ובעלה מלמד שנקנית בביאה והלא דין הוא ומה יבמה שאין נקנית בכסף נקנית בביאה זו שנקנית בכסף אינו דין שנקנית בביאה אמה העבריה תוכיח שנקנית בכסף ואין נקנית בביאה מה לאמה העבריה שאין קנינה לשום אישות תאמר בזו שקנינה לשום אישות ת"ל ובעלה ולמה לי קרא הא אתיא לה אמר רב אשי משום דאיכא למימר מעיקרא דדינא פירכא מהיכא קא מייתית לה מיבמה מה ליבמה שכן זקוקה ועומדת תאמר בזו שאין זקוקה ועומדת תלמוד לומר ובעלה ומנין שאף בשטר ודין הוא ומה כסף שאין מוציא מכניס שטר שמוציא אינו דין שמכניס מה לכסף שכן פודין בו הקדש ומעשר שני תאמר שטר שאין פודין בו הקדש ומעשר שני דכתיב ונתן הכסף וקם לו אמר קרא ויצאה והיתה מקיש הויה ליציאה מה יציאה בשטר אף הויה נמי בשטר... חדא מחדא לא אתיא תיתי חדא מתרתי הי תיתי לא ליכתוב רחמנא בשטר ותיתי מהנך מה להנך שכן הנאתן מרובה לא ניכתוב רחמנא בביאה ותיתי מהנך מה להנך שכן קנינן מרובה לא ניכתוב רחמנא בכסף ותיתי מהנך מה להנך שכן ישנן בע"כ וכ"ת כסף נמי בע"כ באמה העבריה באישות מיהא לא אשכחן.

ירושלמי ריש קידושין. מתני' האשה נקנית בשלש דרכים וקונה את עצמה בשתי דרכים נקנית בכסף ובשטר ובביאה. ... גמ' בכסף מנין כי יקח מגיד שניקנית בכסף

בביאה מנין ובעלה מגיד שנקנית בביאה הייתי אומר על ידי זו ועל ידי זו כסף בלא ביאה בלא כסף מניין ר' אבהו בשם ר' יוחנן כתיב כי ימצא איש שוכב עם אשה בעולת בעל הגע עצמך אפילו לא קנייה אלא בביאה אמרה תורה הבא אחריו בחנק לא סוף דבר בכדרכה אלא אפי' שלא כדרכה רבי אבהו בשם ר' יוחנן לא צריכא שלא מכדרכה אין תימר מכדרכה למה לי בעלה אפי' אחר כיי דתנינן תמן באו עליה שנים הראשון בסקילה והשני בחנק הא למדנו ביאה בלא כסף כסף בלא ביאה מניין ויצאה חנם אין כסף אם אחרת יקח לו מה זו בכסף אף זו בכסף בשטר וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה ושלחה מביתו ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר מקיש הויתה ליציאתה מה יציאתה בשטר אף הוייתה בשטר.

הערה 1 ובהערה הבאה.

(3) **ספרי, ירושלמי שם. בבלי, (עיין לעיל הערה 2).**

שם ב, א. גמ' האשה נקנית מאי שנא הכא דתני האשה נקנית ומ"ש התם דתני האיש מקדש משום דקא בעי למיתני כסף וכסף מנ"ל גמר קיחה קיחה משדה עפרון כתיב הכא כי יקח איש אשה וכתב התם נתתי כסף השדה קח ממני וקיחה איקרי קנין דכתיב השדה אשר קנה אברהם אי נמי שדות בכסף יקנו תני האשה נקנית

קה"ע. כי יקח איש אשה ובעלה. מגיד שניקנית בכסף שאין קיחה אלא בכסף שנא' נתתי כסף השדה קח ממני:

ירושלמי שם להלן (הובא בהערה 10)

(4) **ספרי, בבלי ירושלמי שם. ירושלמי שם בתחילתו. (עיין לעיל הערה 2).**

שם ט, ב. ובביאה מנא לן אמר ר' אבהו א"ר יוחנן דאמר קרא בעולת בעל מלמד שנעשה לה בעל על ידי בעילה א"ל ר' זירא לר' אבהו ואמרי לה ר"ל לרבי יוחנן כעורה זו ששנה רבי ובעלה מלמד שנקנית בביאה אי מהתם הוה אמינא עד דמקדש והדר בעיל קמ"ל מתקיף לה ר' אבא בר ממל אם כן נערה המאורסה דאמר רחמנא בסקילה היכי משכחת לה אי דאקדיש והדר בעיל בעולה היא אי דאקדיש ולא בעיל לאו כלום הוא אמרוה רבנן קמיה דאביי משכחת לה כגון שבא עליה ארוס שלא כדרכה א"ל אביי עד כאן לא פליגי רבי ורבנן אלא באחר אבל בעל דברי הכל אם בא עליה שלא כדרכה עשאה בעולה מאי היא דתניא באו עליה י' אנשים ועדיין היא בתולה כולן בסקילה רבי אומר אומר אני הראשון בסקילה וכולן בחנק אמר רב נחמן בר יצחק משכחת לה כגון שקדשה בשטר הואיל וגומר ומוציא גומר ומכניס ור' יוחנן האי ובעלה מאי עביד ליה ההוא מיבעי ליה זו נקנית בביאה ואין אמה העבריה

9) פרש"י קידושין ד"ה ויצאה. ויצאה חנם - גבי אמה העבריה היוצאת מרשות אדון בסימני נערות ומצי למיכתב ויצאה חנם ולא בעי אין כסף אלא למידרש ביה אין כסף לאדון זה שיוצאה ממנו אבל יש כסף לאדון אחר כשיוצאה ממנו.

10) ירושלמי שם: (עיין לעיל הערה 2).

11) גמרא שם ד, ב. (עיין לעיל הערה 2).

פרש"י שם ד"ה לתנא...רש"י. ותנא מייתי ליה מהכא - קידושי כסף דיליף להו רב יהודה דלעיל מאין כסף נפקי ליה לתנא מקיחה דשדה עפרון.

פנ"י שם ד"ה ותנא דמייתי. ותנא מייתי לה מהכא דתניא כי יקח כו' והלא דין הוא כו'. ואף על גב דלמאי דמסקינן בסמוך דעיקר קידושין ילפינן מאין כסף וגזרה שוה דכי יקח לא אתא אלא לאשמעינן דהיכא דיהבה איהי לדידיה וקידשתו דקידושין לא הוי קידושין אפ"ה קאמר והלא דין הוא לשקלא וטריא בעלמא דאפילו לענין עיקר קידושין בעי קרא ולא ילפינן מק"ו וכ"כ מהרש"א. מיהו כל זה לשיטת התוספות לעיל בדף הקודם דתנא דברייתא ורב יהודה אמר רב לא פליגי, אבל לשיטת רש"י שכתב לעיל דתנא דברייתא לית ליה דרשא דאין כסף [מ]פשטא דלישנא דרשי כאן, והא דאמרינן בסמוך וצריכא סתמא דתלמודא מסיק הכי דלקושטא דמילתא בעינן תרי קראי א"כ בלא"ה אתי שפיר בפשיטות. ולפי מה שאפרש בסמוך דהא דס"ד דהיכא דיהבה איהי לדידיה וקידשתו הוי קידושין היינו דוקא לבתר דילפינן עיקר קידושין מויצאה חנם כמו שאפרש בטעמים נכונים, וא"כ מקשה הכא שפיר דברייתא דלא לכתוב גזרה שוה דקיחה קיחה ולא לכתוב נמי ויצאה חנם ויליף כולה מילתא מק"ו דאמה העבריה וממילא דלא איצטריך ויצאה חנם לומר דכספא דאבוה הוי דממילא שמעינן דומיא דאמה העבריה דכסף מכירתה לאביה ה"ה לקידושי כסף דאמרינן דיו וכיון דלא ניכתוב ויצאה חנם לא איצטריך גזרה שוה דקיחה קיחה דממילא ידעינן דהיכא דיהבה איהי לדידיה וקדשתו לא מהני דמהיכא תיתי, ואדרבא בעינן דומיא דאמה העבריה שהקונה נותן להמקנה וה"ה לקידושין שהבעל הוא הקונה והאשה היא המקנית, כן נראה לי נכון, ועיין עוד בסמוך:

(דף ג, ב ד"ה בכסף). בכסף מנא לן. לכאורה נראה מסתימת לשון הגמרא וממה שפירש רש"י לקמן בדף הסמוך גבי ותנא מייתי לה מהכא דהא דמקשינן הכא בכסף מנא לן ויליף לה ר' יהודה משמיה דרב מאין כסף היינו דעיקר קידושין יליף מהאי קרא ולא אסקי אדעתיה גזרה שוה דקיחה קיחה או אפשר דס"ל דמגזרה שוה לחוד לא מצינן למילף כלל עיקר קידושי כסף משום

דכתיב כי יקח איש אשה ובעלה דמשמע עד דמקדש והדר בעיל כדקאמר רבי יוחנן לקמן ודרשה דבעולת בעל נמי לא משמע להו דמוקי לאידך דרשה דלקמן מש"ה איצטריך למילף מאין כסף דבהאי קרא לא כתיב ביאה א"כ משמע דבכסף לחוד נקנית ועוד יציאה דכוותה ממעט והיינו דומיא דיציאת אדון דהיינו בכסף לחוד, משא"כ תנא דברייתא דיליף מגזרה שוה דקיחה קיחה לא חייש להאי פירכא דמקדש והדר בעיל כדאשכחן דיליף דברייתא ביאה מובעלה ומסקינן לקמן דלא חייש להאי פירכא וכמו שאפרש לקמן בעזה"י גבי כעורה זו ששנה רבי ע"ש. והא דאמרינן לקמן ואיצטריך למיכתב כי יקח ואיצטריך למכתב אין כסף סתמא דתלמודא מסיק הכי דאליבא דהלכתא אכתי תרווייהו צריכי ע"ש, כן נראה לי אלא דמלשון התוספות בד"ה ואימא לדידה לא משמע הכי וכמו שאפרש בסמוך.

תוס'. ואימא לדידה - וא"ת הא ע"כ לא איצטריך קרא אלא לומר שהן לאב דהא דמקדשה בכסף גמור קיחה קיחה משדה עפרון וי"ל דמ"מ מיתורא לא נאמר שהן של אב אם אין משמעות דקרא דלקמן במסקנא אמרי' דהני תרי קראי צריכי.

עצמות יוסף שם. ותנא מתי לה מהכא וכו'. כבר כתבתי למעלה בד"ה ואימא לדידה וכו' דר' יהודה דנפקא ליה מאין כסף והך תנא דנפקא ליה מכי יקח איש אשה, לא פליגי אהדדי, אלא דמר נפקא ליה מהכא לענין כסף ומר נפקא ליה מהכא, אבל הני תרי קראי צריכי לדברי הכל, ומשום הכי עביד בגמרא צריכותא בזה. ואין להקשות אמאי תפיס רב יהודה האי קרא ותנא תפיס האי קרא, דכיון דמכל חד מתרווייהו ילפינן כסף אין זה מן הדקדוק, והדבר פשוט.

ריטב"א הנ"ל. (עיין לעיל הערה 6).

תוד"ה כשם שם יג, א. כשם שאין האשה נקנית בפחות משוה פרוטה כך אין הקרקע נקנית כו' - תימה דה"ל למידק איפכא דהא קניני אשה לא ידעינן אלא משדה ושמא י"ל דלית ליה ג"ש דקיחה קיחה אלא נפקא ליה מויצאה חנם א"נ י"ל דאורחיה דגמ' למינקט הפשוט תחילה כדאי' בנדרים כשם שנדרי שגגות מותרות כך שבועות שגגות מותרות ואף על גב דנדר לא ידעינן אלא משבועות דכתיב האדם בשבועה פרט לאנוס.

מראה הפנים לירושלמי שם בתחילתו. האשה נקנית. הא למדנו ביאה בלא כסף כסף בלא ביאה מנין. בבבלי דף ט' יליף נמי ר' יוחנן לביאה מבעולת בעל וקאמר התם נמי דאי מובעלה ה"א עד דמקדש והדר בעיל קמ"ל וכתב רש"י ז"ל אבל השתא דנפקא לן מבעולת בעל דבעילה

לחודה מיקדשה ע"כ כי יקח דיליף קיחה קיחה אגמריה
דבכסף לחוד מיקדשה דאי עד דמקדש ובעיל כסף מאי
אהני ע"כ ולפ"ז קשה מאי פריך הכא כסף בלא ביאה מנין
וצ"ל דהאי ש"ס ס"ל אליבא דרבי יוחנן דלית ליה הג"ש
דכי יקח ומוקי ליה לכולה קרא בקידושי ביאה וכי יקח
איצטריך ליה למעוטי אמרה היא דכי יקח ולא כי תקח
וכעין שכתבו התו' דף ד' ד"ה כתב רחמנא דאי לאו ג"ש
הוי מוקמינן קרא דכי יקח אקידושין של ביאה כו' ע"ש
ורבי יוחנן ס"ל אליבא דאמת הכי איצטריך ליה למילף
קידושי כסף מויצאה חנם וכן משמע הכא מדלקמן
דקאמר ותני חזקיה וכי יקח ש"מ דפליג עליה דרבי יוחנן
דלא יליף אלא מהיקשא דאם אחרת ולדעת רש"י ז"ל
דמשמע דפשיטא ליה דרבי יוחנן אית ליה הג"ש היינו
למאי דמסיק התם דאיצטריך תרווייהו ויצאה חנם וכי יקח
כו' כדאמר שם ועיין בדיבור דלקמן:

פרש"י שם ו, ב ד"ה אינה מקודשת. אינה מקודשת -
דקיחה משדה עפרון גמרינן דיהיב מידי בשעת קידושין
ומלוה להוצאה ניתנה וכבר הן שלה ומעות אחרים היא
חייבת לו.

אבני מילואים סי' כ"ח סקט"ז. ה' לו מלוה אצלה. - בפ'
האיש מקדש אמר רב המקדש במלוה אינה מקודשת
מלוה להוצאה ניתנה נימא כתנאי המקדש במלוה אינה
מקודשת וי"א מקודשת כו' ותסברא אימא סיפא ושון
במכר שזה קנה ואי אמרת מלוה להוצאה ניתנה במה קנה,
והרמב"ם פ"ה מאישות כתב דהמקדש במלוה אינה
מקודשת ובפ"ה ממכירה כתב בקרקע דקונה במלוה
ובמטלטלין למי שפרע, והרב המגיד שם כתב ליישב
דבריו במה שהוא נגד סוגיא הנזכר דמכר שוה לקידושין
ומשום דסמך לו על הסוגיא דפ' הזהב דמבואר שם גבי
דמי שור בפרה דאוקמה אדאורייתא דאמר ר' יוחנן דבר
תורה מעות קונות והתם מלוה הוי וע"ש. ואכתי צריך
טעמא דמ"ש קידושין ממכר דממ"נ אי נימא דמלוה חשיב
כסף א"כ בקידושין נמי אמאי לא מהני מלוה ואי לא מיקרי
כסף ומשום דלא יהיב מידי דכבר הן ברשותא דידה א"כ
מ"ש מכר דמהני... עוד נראה בטעמא דרמב"ם דמחלק בין
קידושין למכר לפי מ"ש רש"י בפ"ק דקידושין בהא דאמר
אביי המקדש במלוה אינה מקודשת ז"ל אינה מקודשת
דקיחה משדה עפרון גמרינן דיהיב מידי בשעת קידושין
ומלוה להוצאה ניתנה וכבר הן שלה ומעות אחרים היא
חייבת לו עכ"ל ומשמע דאי לאו דיליף לה משדה עפרון
הוי מלוה נמי חשיב כסף אלא משום דיליף משדה עפרון
והתם בשדה עפרון כן ה' דיהיב אברהם כסף בשעת מכר
דכתיב וישקול אברהם ולענין זה גמרינן משדה עפרון
דיהיב מידי בשעת קידושין. וא"כ קרקע דנקנה בכסף
דלאו משדה עפרון יליף וכדאמרין בקידושין בכסף מנ"ל

אמר חזקי' אמר קרא שדות בכסף יקנו וכתבו שם תוס'
הא דלא אייתי מקרא דכתיב בשדה עפרון משום דהני
מילי נכרי דכל קניינו בכסף ע"ש וכיון דלאו משדה עפרון
יליף לה מש"ה נמי נקנה במלוה ומשום דמלוה נמי חשיב
כסף. והנה בקידושין מנלן דמקניא בכסף אמר רב יהודא
אמר רב ויצאה חנם אין כסף אין כסף לאדון זה אבל יש
כסף לאדון אחר וע"ש ומשמע דלא ס"ל הך גזירה שוה
דקיחה קיחה משדה עפרון וכמ"ש שם בס' קיקיון דיונה
ובחידושי פני יהושע שם, וא"כ אליב"ד דרב תו לא מצינן
לחלק בין קידושין למכר כיון דגם כסף קידושין לאו
משדה עפרון יליף וא"כ מכר וקידושין שוין ומש"ה מקשה
בש"ס שפיר מהך דשוין במכר שזה קנה ואי אמרת מלוה
להוצאה ניתנה במה קנאו דלרב ע"כ שוין הן קידושין
ומכר, אבל לדין שפיר מחלקין בין קידושין למכר
דקידושי כסף משדה עפרון יליף והתם ה' כסף בעין
משא"כ שדה דמקניא בכסף משדות בכסף יקנו ומלוה נמי
חשיב כסף ודו"ק.

עוד (לא נעתקו).

סהמ"צ להרמב"ם שם, חינוך שם (עיין לעיל הערה 1).

הל' אישות (פ"ג ה"כ). המקדש בביאה הרי אלו קידושי
תורה, וכן בשטר מתקדשת בו מן התורה, כשם שגומר
ומגרש שנאמר דברים כ"ד וכתב לה ספר כריתות כך גומר
ומכניס, אבל הכסף מדברי סופרים (וכן דין הכסף דין
תורה ופירושו מדברי סופרים) שנאמר כי יקח איש אשה
ואמרו חכמים לקוחים אלו יהיו בכסף שנאמר נתתי כסף
השדה קח ממני.

שו"ת צפע"נ דווינסק ח"א ס"ט. וגבי כסף הארכתי בזה
הרבה אם העילה הוא הקנין וע"י זה מתקדשת או להיפך
העילה היא הקדושין וע"י זה היא קונה הדבר ויש בזה כמה
סתירות ע' גיטין דף ע"ח ע"ב גבי וכן לענין הקדושין ע"ש
לשיטת הראשונים בזה גם בכסף קדושין ומה זה כיון דלא
קנתה הכסף במה מקדשה וע"כ צ"ל דעילה הוא הקדושין
וע"י זה קנתה וע' ב"ב דף ק"ל ע"א ברשב"ם גבי תכד"ד
דס"ל דאם חזר ואמר שמבטל גם הנתינה לה תכ"ד ורוצה
ליקח ממנה בטל הקדושין ע"ש בזה חזינן דס"ל דהעילה
היא הקנין והך דגיטין דף ע"ח י"ל בקדושי שטר ומאוד יש
להאריך בזה.

צפע"נ הל' אישות פ"ו ה"ד. אבל אם אמרה כו'. אך
באמת כך דגבי כסף קדושין ע"י הקדושין נעשה ב'
פעולות, אחד מה שהכסף נעשה קדושין והב' מה
שנתקדשה לכך ס"ל לרבינו דאף הקדים הדיבור של הרי
את מקודשת קודם התנאי לא מקרי מעשה קודם התנאי,
דקודם שהגיע הכסף לידה אין כאן גדר קדושין כלל, וזהו

הגדול המאיר לנו בספרו המורה בח"ב ובח"א בגדר חידוש והנהגה, ואכמ"ל. עכ"פ יש בהם ב' פעולות בהדבר, וכן בהפועל דהיינו בהאיש וכן בהנפעל באשה

עז. ובאמת אני אומר דהך דקדשין דף ו' גבי ה' מדבר וכאן דף י"ט אומר אדם כו' זה רק אקדושי שטר דגבי כסף ע"י הקבלה נעשה שני גדרים הכסף נעשה שם קדושין והיא נתקדשה ובזה בלא אמירה לא כלום כיון אין זה כסף קדושין כלל וכן בקבלת קטנה החסרון דגם הכסף לא נעשה קדושין כלל...

שו"ת ווארשא סי' רסז. קבלתי מכתבו [חזר השואל והקשה עליו] כתבתי לו כך, שיש ב' דברים בגט וכן בקידושין, שנים בידי אדם על פי ד"ת. וא' גזיה"כ, לעשות הדבר לגט, ולגרשה. זה ע"י הבעל, אבל מה שנתגרשה זה גזיה"כ, ובזה ליכא תנאי, וכן ביטל תוך כדי דיבור, ואף דרבינו הרמב"ם ס"ל דגם לבטל הדבר לא, זה רק לאחר שנתגרשה, וזה מה"ת דלא כהרשב"ם והר"ן בנדרים וב"ב (דף קכ"ט ע"ב), וכן בקידושין ג"כ כך, רק שטר קידושין, נעשה מתחילה זה, שזה חל שם שטר, ואח"כ שמסרו לידה קידושין וממילא היא מתקדשת, אבל כסף שני הדברים נעשה ביחד שחל שם קידושין על הכסף והיא נתקדשה וממילא היא מקודשת, וגבי קטנה בלא אב, לא חל כלל שם הקידושין על הדבר מלבד מה שאינה מתקדשת אשה גדולה, ועי' רש"י כתובות (דף ע"ב). מלבד אם יש אב רק ביעוד התורה אמרה בין למ"ד מעות ראשונות, ובין למ"ד אח"כ. מ"מ השם של קידושין חל תיכף רק אינה מקודשת, רק בזמן שאמר, ומחלוקת אם למפרע או מכאן ולהבא, ולכן מהני קבלה אף שהיא קטנה, דהו כמו שאמר לה מתחילה כך צאי וקבלי, והדבר נעשה ע"י גזיה"כ לכן אף אם מת האב קודם יעוד מהני לדידן, דקידושין על הדבר חל מחמת גזיה"כ, והאב נתן לה רשות ויש לה יד, וכן בקידושי שטר כה"ג אם כתב שטר מדעת האב כדת, והאב אמר צאי וקבלי ומת ואח"כ קבלה מהני. אבל בכסף כיון שמת א"א לחול כלל שם קידושין על הדבר, ומה שייך קבלי קידושין דאין זה קידושין כלל זה הדבר, וכן לולי דברי הראשונים ז"ל, גם בקרוב לה כן, דמה לנו ויצאה והיתה דכ"ז שאין כאן לי זה לא חל שם קידושין על הכסף מלבד מה שלא נתקדשה, וקנין ליכא, וכן ס"ל להרשב"ם ב"ב (דף ק"ל) גבי תוך כ"ד דרק אם אמר כו' והוי שלה במתנה אז לא מהני תכ"ד, אבל אם חזר גם מנתנית המעות ובזה מהני חזרה מקנין ושוב אינה מקודשת, ובודאי הרשב"ם ז"ל מפרש הך דגיטין (דף ס"ח) רק בקידושי שטר, וכן מבואר כה"ג בירושלמי קידושין פ"ג ה"א גבי הרי מגורשת לשלשים יום, דלא הוי גט דגם בקידושי שטר כן, ולא בכסף. וכיו"ב בכ"מ בזה:

מה דקאמר בקדושין ד' נ"ט ע"ב דאע"ג דאיכא למימר שאני כו' אפילו הכי אתי דבור כו' ר"ל דכיון דחזר שוב גם הכסף לאו כלום הוא דהמעשה של הכסף לא הוה רק מחמת הדבור כמש"כ משא"כ גבי גט וקדושי שטר, אך מסוף פרק זה מבואר בדברי רבינו להיפך:

שו"ת שם סי' ג', והנה בקדושין נצרך ב' דברים לעשית הדבר קדושין ולקדשה כמו בשטר דהוה דברים מפורדים רק בכסף וביאה זה נעשה כאחד אך מ"מ הם דברים מיחודים בפ"ע.

יו"ד, אך כך גדר קדושי כסף יש ג' גדרים, א' לעשות כסף לקדושין, והשני לקדשה וזה אם מוסר לה לשם קדושין ותקנה הדבר בקנין אז נעשית אשת איש ע"י העדים שהם עדי פעולה לא עדי בירור... ובאמת הרבה יש להאריך בגדר הך דגיטין דף ע"ח קרוב לה מקודשת ג"כ דמ"מ כיון דגבי קנין לא הוה כמבואר שם מ"מ איך נתקדשה הא לא הוה קנין כלל וגם במה נעשה הכסף שם קדושין כ"ז שלא קנתה ולולי דברי הרמב"ם ז"ל נ"ל דשם קאי אשטר קדושין דכבר נעשה הדבר קדושין ובזה שייך לומר ויצאה והיתה כמו בכ"מ בש"ס קדושין דף ט' ובירש' קדושין פ"ג והטעם דהתואר קדושין כבר נעשה כמו גט אבל בכסף קדושין דעדיין התואר לא נעשה כלל כ"ז שלא קנתה וכאן לא שייך כלל קנין קרוב לה ורק משכחת לה כמו לשיטת רש"י ז"ל גיטין דף ל"ב ע"ב גבי מה דכתב דגם גבי קדושין לא בטלו ויכול לקדשה בו אם חזרה ומה ר"ל איך יתבטלו אך ר"ל כך דכאן א"צ ליטל ממנה הכסף דלא חזרה רק מהנפעל לא מהפעולה והכסף נשאר כסף קדושין רק היא לא נתקדשה ויכול לקדשה עוד הפעם בזה וע' בתוס' קדושין דף מ"ו ע"ב מעות בעלמא חוזרים דאם מתנה מהני כ"ש בזה וע' רשב"ם ב"ב דף ק"ל ע"א גבי תכ"ד דרק אם חזר ואמר דמעות יהי' מהנה אז לא מהני אבל אם חזר גם מנתנית המעות תכ"ד מהני דבמה מקדשה ע"ש בזה וכמו דמבואר בנזיר דף ל"א ע"ש גבי תמורה דמהני טעות זה רק אם ההקדש קיים עכ"פ עיקר הדבר דגבי קדושין הקבלה שלה עושה כל הפעולות הינו שחל על הכסף שם קדושין באמירה שלו ובקבלתה ושהיא מתקדשת וכן שהיא קונה צריך כל הני...

לד (בתחלתו), זה ידוע שכל דבר שבערוה רק ב' עדים, אך יש ב' מינים, א' היכא שהעדים עושים הדבר כמו גיטין וקדושין וגם שם יש ד' מינים עשיית הגט וקדושין למשל כמו בשטר קדושין, ובאמת בכסף ג"כ הם ב' פעולות, דהיינו הכסף נעשה כסף קדושין והיא מקודשת, רק שמי העילה ומי העלול יש בזה להאריך הרבה, אך זה תליא דכמו זיוו השמש מהשמש בזה יש אריכות והעמקה גדולה בדברי הפילוסופים, הובא בקיצור בדברי רבינו

מהד"ת סב, ב. ...דבקדושין נעשו ג' גדרים, הכסף נעשה כסף קדושין, והאשה נעשית מקודשת, וגם מעידים שמעתה היא אשת איש...

עו, ג. וגבי קידושין יהי' תלי' במה שכבר כתבתי אם הקנין של כסף קידושין והקידושין היא שני פרטים או מציאות א' ועי' גטין דע"ח ע"א משמע דהוה מציאות אחת דמהני גבי קידושין קרוב לה אם נימא כשיטת רבינו ז"ל דגם גבי כסף קידושין כן כי באמת י"ל דזה קאי אשר קידושין וכן נ"מ גבי הך דב"ב דמח ע"ב גבי תלו' וקדיש דפסק רבינו דאף דלא אמר רוצה אני הוי קידושין בפ"ד מהל' אישות ועי' בדברי רבינו בפ"א מהל' נערה בתולה גבי אונס... אך גבי קידושין וכחון היכי דצריך ע"פ דין לכפות כמו גבי אונס אף דהקידושין תלי' ברצונו מ"מ אי נימא דזה מציאות אחת לא פרטים נפרדים וקיי"ל לגבי קידושין תכ"ד לאו כדיבור...לכן די בזה...ובמ"א אבאר.

עוד. (לא נעתקו).

מפענ"צ פ"י ס"ב-ג. (סימן ב') בצ"פ הל' אישות פ"ו ה"ד: אך באמת כך דגבי כסף קדושין ע"י הקדושין נעשה ב' פעולות, אחד מה שהכסף נעשה קדושין והב' מה שנתקדשה וכו' עיי"ש. וכ"כ בצ"פ מהד"ת, דף סב ע"א: בקדושין נעשו ג' גדרים, הכסף נעשה כסף קדושין, והאשה נעשית מקודשת, וגם מעידים שמעתה היא אשת איש, עיי"ש. וכ"כ בשו"ת צפ"ד ח"א סי' יוד: גדר קדושי כסף יש ג' גדרים, א' לעשות כסף לקדושין, והשני לקדשה וזה אם מוסר לה לשם קדושין ותקנה הדבר בקנין אז נעשית אשת איש ע"י העדים שהם עדי פעולה לא עדי בירור וכו', ע"כ. וכ"כ שם סי' נז. בשו"ת צ"פ דווינסק ח"א סי' לד (דף טו) כתב: זה ידוע שכל דבר שבערוה רק ב' עדים, אך יש ב' מינים, א' היכא שהעדים עושים הדבר כמו גיטין וקדושין וגם שם יש ד' מינים עשיית הגט וקדושין למשל כמו בשטר קדושין, ובאמת בכסף ג"כ הם ב' פעולות, דהיינו הכסף נעשה כסף קדושין והיא מקודשת, רק שמי העילה ומי העלול יש בזה להאריך הרבה, אך זה תליא דכמו זיוו השמש מהשמש בזה יש אריכות והעמקה גדולה בדברי הפילוסופים, הובא בקיצור בדברי רבינו הגדול המאיר לנו בספרו המורה בח"ב ובח"א בגדר חידוש והנהגה, ואכמ"ל. עכ"פ יש בהם ב' פעולות בהדבר, וכן בהפעל דהיינו בהאיש וכן בהנפעל באשה, ע"כ. וחקירה זו פתר אותה בצ"פ מהד"ת, דף מ, וז"ל: דיש פעולות אשר שמו של הדבר ופעולת הדבר חל כאחד כמו קידושי כסף ופדיון הבן וראשית הגז חלים כאחד, ויש שנחלקים כמו קידושי שטר וגט ומתנות כהונה זרוע ולחיים וכו', ע"כ. וכ"כ בשו"ת צפ"ד ח"א דף ג, שבקדושי כסף נעשה כאחד הכסף קדושין והקדושין... (סימן ג') בצ"פ אישות פ"ג

הט"ו: הנה קידושין עושה ב' פעולות אחד מה שקנויה לו ואחד מה שנאסרה על אחרים כו' ע"כ. בשו"ת צפ"ד ח"א סי' ט: עיקר הגדר דקדושין היינו אישות וכן גירושין, יש בזה ג' גדרים, הדבר שנעשה עליו שם קדושין, ומה שמקדש האשה, ומה שנעשה מקודשת אשת איש אסורה לעלמא וקנויה לו, ויש בזה אריכות, דיש מציאות דיש קנין אבל אינה אסורה, וכן יש דאסורה ואינה קנויה, ואף בקדושי כסף יש מציאות דזה חל עליו שם קדושין אבל עדיין אינה מקודשת כמו בשטר, וזה ר"ל רש"י גיטין דף לב ע"ב גבי דיבור ודיבור ע"ש בזה, ועי' בתוספתא קדושין פ"ג בזה, וכן ביאה אף דבאמת זה עצם לא גדר קנין, מ"מ איתקש הויות להדדי דכתובות דף עד, גבי תנאי, ולכך מהני תנאי, ועיין גיטין דף פה ע"א, ועי' קדושין דף ט ע"ב מה דס"ד לומר גבי שטר קדושין איתקש לכסף בלשמה, וזה תמוה מה זה, הא עשית הנייר ובוה לא שייך כלל לשמה, ורק בהתחלת גדר הקדושין דגבי שטר היינו כתיבת השטר. וגבי כסף הארכתי בזה הרבה אם העילה הוא הקנין וע"י זה מתקדשת או להיפך העילה היא הקדושין וע"י זה היא קונה הדבר ויש בזה כמה סתירות ע' גיטין דף ע"ח ע"ב גבי וכן לענין הקדושין ע"ש לשיטת הראשונים בזה גם בכסף קדושין ומה זה כיון דלא קנתה הכסף במה מקדשה וע"כ צ"ל דעילה הוא הקדושין וע"י זה קנתה וע' ב"ב דף ק"ל ע"א ברשב"ם גבי תכד"ד דס"ל דאם חזר ואמר שמבטל גם הנתינה לה תכ"ד ורוצה ליקח ממנה בטל הקדושין ע"ש בזה חזינן דס"ל דהעילה היא הקנין והך דגיטין דף ע"ח י"ל בקדושי שטר כו' עי' קידושין דף ט ע"ב כו' עיי"ש"ה ושם סי' ח מ"ש בענין זה.

ושם סי' עה: אך כך, דהנה יש ב' גדרי האיסור, אשת איש על אחרים, וקנין האישות שיש להבעל בה, והקנין האישות הוא דבר נמשך ואיסור כבר נפעל, ע"כ. ושם סי' יוד: כן כתב שם דאם כפרה כופין אותה לקבל גט והוא תמוה (ראה צפנת פענח מהדורא תנינא, דף סא סע"ב) לכאורה מה צריך גבה כפיה, אך ר"ל כך, דקדושין יש שני גדרים, א' מה שאסורה לעלמא א"א, וא' הקנין שלו בה, והם דברים נפרדים שנעשית שדה של הבעל, וגם בפלגש כן, ומאוד הארכתי בזה, ולכך בגט אין צריך דעתה ומגרש בע"כ, ועי' בהך מחלוקת דריב"ן וריב"ג ביבמות דף קיג ע"ב, ומאוד יש להאריך בזה, אך ע"י עדים פסולים דרבנן על הקנין אין בית דין מאמינים אותם והוה רק אשת איש לעלמא, וא"כ הגט צריכה מדעת, ודי ע"י כפיית ב"ד, זה ר"ל רבינו הגדול הרמב"ם ז"ל, ומצינו כהאי גוונא גבי יעוד, עי' תוס' קדושין דף ה ודף יט וע"ש דף [מד], ובירושלמי יבמות פ"ו גבי ביאת יבמה מצריך תרי קראי בעל כרחא ושלא מדעתה, ואכמ"ל בזה, ע"כ. וראה עוד בצ"פ תרומות פ"א הכ"ג, דף יח ע"ב.

כללים בערכו. (לא נעתקו)

מקודשת קידושי ספק, ואפילו אמרה לו הנח קידושי על מקום זה ואותו המקום של שניהם הרי אלו קידושי ספק. היו עומדים ברשות הרבים או ברשות שאינה של שניהם וזרק לה קידושיה קרוב לו אינה מקודשת קרוב לה הרי זו מקודשת, מחצה למחצה או שהיו ספק קרוב לו ספק קרוב לה ואבדו קודם שיגיעו לידה הרי זו מקודשת בספק. כיצד הוא קרוב לו וקרוב לה, כל שהוא יכול לשמור אותן והיא אינה יכולה זה הוא קרוב לו, היא יכולה לשמור אותן והוא אינו יכול זה הוא קרוב לה, שניהן יכולין לשמור אותן או שניהן אינם יכולים לשמור אותן זה הוא מחצה למחצה.

טוש"ע אה"ע סי' ל ס"ה. כתב הרמב"ם ז"ל היו שניהם עומדים ברה"ר וברשות שאינה של שניהם וזרק לה קרוב לה מקודשת קרוב לו אינה מקודשת מחצה על מחצה או שהוא ספק אם קרוב לו אם קרוב לה הוי ספק קידושין כיצד קרוב לו וקרוב לה כל שהוא יכול לשמור ולא היא זהו קרוב לו היא יכולה לשמור ולא הוא זהו קרוב לה שניהם יכולין לשמור זהו מחצה על מחצה ע"כ.

היו עומדים ברשות הרבים או ברשות שאינה של שניהם, וזרק לה קידושיה קרוב לו, אינה מקודשת. קרוב לה, הרי זו מקודשת. מחצה למחצה, או שהיו ספק קרוב לו ספק קרוב לה, ואבדו קודם שהגיעו לידה, הרי זו ספק מקודשת. כיצד הוא קרוב לו וקרוב לה, כל שהוא יכול לשמור אותם והיא אינה יכולה, זהו קרוב לו. היא יכולה לשמור אותם והוא אינו יכול, זה הוא קרוב לה. שניהם יכולים לשמור אותם, או שניהם אינם יכולים לשמור, זהו מחצה למחצה.

15) שו"ת הנ"ל הערה 12. שם סו"ד מהד"ת עו שם (עיין לעיל הערה 13).

16) שם עת, ב. היכי דמי קרוב לה והיכי דמי קרוב לו אמר רב ארבע אמות שלה זהו קרוב לה ארבע אמות שלו זהו קרוב לו... רבי יוחנן אומר קרוב לה שנינו אפילו מאה אמה וקרוב לו שנינו אפילו מאה אמה... אמר רב שמן בר אבא לדידי מיפרשא לה מיניה דרבי יוחנן הוא יכול לשמור והיא אינה יכולה לשמור זהו קרוב לו היא יכולה לשמור והוא אינו יכול לשמור זהו קרוב לה... אמרו רבנן קמיה דרבי יוחנן משמיה דרבי יונתן הכי אמר ידעין חברין בבלאי לפרושי כי האי טעמא תניא נמי הכי רבי אליעזר אומר כל שהוא קרוב לה מלו ובא כלב ונטלו אינה מגורשת אינה מגורשת כל היכי תינטריה ותיזיל אלא לאו ה"ק כל שקרוב לה מלו ואילו בא כלב ונטלו והוא יכול לשמור והיא אינה יכולה לשמור אינה מגורשת אמר ליה שמואל לרב יהודה שינא כדי שתשוח ותטלנו ואת לא תעביד עובדא עד דמטי גיטא לידה אמר ליה רב מרדכי לרב אשי הוה עובדא הכי ואצרכוה חליצה.

בית האוצר להר"י ענגל מערכת ב' כלל ט אות י"א.... דבכל קדושי כסף נמי הרי יש שם ב' דברים מתחדשים זה ע"ז וזה ע"ז היינו דהקדושין מתחדשים ע"י קנייתה הכסף וקנייתה הכסף מתחדש ע"י הקדושין וכנ"ל ונראה דבאמת הרי אילו לא היה לנו הבנה בענין קידושי בסף שאמרה תורה רק שהם ב' דברים מתחדשים זה ע"ז וזה ע"ז הרי לא היה לנו קושיא כלל בזה כיון דגזה"כ הוא וכך גזרה תורה ורק דאילו היה כל ענין הקדושין כך דהם ב' דברים מתחדשים זה ע"ז וזה ע"ז זה היה לנו לומר אז דגם מקדש במלוה הוויין קדושין דאף דהם ב' דברים מתחדשים וכו' מ"מ מה בכך הרי כל קידושין כך הם והרי כך גזרה תורה בקידושין להיות כן ב' דברים מתחדשים כו' ורק דאנו אומרים דכיון דהיות ב' דברים מתחדשים כו' הוא דבר שנגד הסברא לכן כל כמה שאין לנו ראייה עליו אין לנו לאומרו וע"כ שפיר אמרינן דאין לנו ראייה ע"ז שנתנה תורה קדושין בענין זה להיות ב' דברים מתחדשים כו' וזה דמניין לנו היות כוונת התורה בענין קדושי כסף שנתנה תורה שהאשה מתקדשת ע"י קנייתה הכסף להיות ב' דברים מתחדשים כו' הקנין ע"י הקדושין והקדושין ע"י הקנין דילמא ענין הגזרת הכתוב וכוונת התורה בענין הקדושין הוא שהכתוב חידש דבר זה באמת שהמקדש אשה בכסף האשה קונה את הכסף רגע אחד שלא משום קדושין באמת ואפילו לא תהי' מקודשת ג"כ הכסף שלה רגע אחד דקניין לזמן הא שייך...תו ראו שישאר שפיר כפי הסברא החיצונה דלא אמרינן התהוות ב' דברים זה ע"ז וזה ע"ז...שפיר אין להם לחול בלל כיון דהסברא מנגדת חלות זה ואין לנו ראייה מן הכתוב האומר ענין הקדושין שבא הכתוב לחדש בחלות קדושין דבר זה ההתהוות ב' דברים...

מפענ"צ שם. (עיין לעיל).

14) **משנה גיטין עת, א.** היתה עומדת ברשות הרבים וזרקו לה קרוב לה מגורשת קרוב לו אינה מגורשת מחצה על מחצה מגורשת ואינה מגורשת וכן לענין קדושין וכן לענין החוב אמר לו בעל חובו זרוק לי חובי וזרקו לו קרוב למלוה זכה המלוה קרוב ללוה הלוה חייב מחצה על מחצה שניהם יחלוקו.

רמב"ם הל' אישות ספ"ד. המקדש את האשה בכסף או בשטר אינו צריך שיתן הקידושין לתוך ידה אלא כיון שרצת לזרוק לה קידושיה וזרקן בין לתוך ידה בין לתוך חיקה או לתוך חצירה או לתוך שדה שלה הרי זו מקודשת, היתה עומדת ברשות הבעל צריך שיתן לתוך ידה או לתוך חיקה. היתה עומדת ברשות שהיא של שניהן וזרק לה קידושיה מדעתה ולא הגיעו לידה או לחיקה הרי זו

תצא והרמב"ם ז"ל כתב בפ"ה מהלכות גירושין בלשון הזה זרקו לה ברה"ר או ברשות שאינה של שניהם קרוב לה [מגורשת קרוב לו] אינה מגורשת היה הגט מחצה למחצה וממחצה למחצה עד שיהא קרוב לה הרי זה ספק מגורשת היה קרוב לה כדי שתשוח ותטלנו ה"ז פסול עד שיגיע הגט לידה ואח"כ תנשא בו לכתחלה כיצד הוא קרוב לו היה הוא יכול לשמרו והיא אינה יכולה לשמרו זה קרוב לו שניהם יכולין לשמרו או שניהם אינן יכולין לשמרו זהו מחצה על מחצה בא הוא תחלה ועמד ואח"כ עמדה היא כנגדו וזרקו לה אם היה הגט בתוך ד' אמות שלו אינה מגורשת אף על פי שאם תשוח ותטלנו עמדה היא תחלה ובא הוא ועמד כנגדה וזרקו לה אף על פי שהוא מחצה למחצה הואיל והוא בתוך ד' אמות שלה ה"ז פסול עד שיגיע גט לידה ע"כ ודבריו תמוהין הרבה שהוא פוסק כשמואל ואעפ"כ אינו דוחה הא דר' יוחנן שהרי כתב ששניהם יכולין לשמרו מגורשת ואינה מגורשת ואם הרב ז"ל סבר דשמואל לא פליג אדר' יוחנן מדינא אלא דמחומרא בעלמא אמר כדי שתשוח ותטלנו ומחמיר עוד לומר דאפילו בכי הא אינה נשאת אלא לאחר שיגיע הגט לידה מ"מ היה לו לכתוב דכל שהיא יכולה לשמרו שהגט פסול מדבריהם ונפקא מינה שאם נשאת לא תצא ובודאי שהוא ז"ל כך הוא סבר דשמואל לא פליג אדרבי יוחנן וא"נ פליג כדברי יוחנן נקטינן וכמ"ש למעלה שהרי לענין קדושין הוא פוסק כמותו בפ"ד מהלכות אישות וכיון שכן למה לא כתב דכל שהיא יכולה לשמרו והוא אינו יכול לשמרו שאינו פסול אלא בדבריהם בלבד ונ"ל שהוא סובר דכיון דהא דר' יוחנן לאו מדינא אלא מתקנתא שהרי אין קנייה תלויה בשום מקום בשמירה הלכך אף על גב דשמואל מודה לרבי יוחנן כיון דעקר לה לתקנתא דמתני' לחומרא הדר דינא לדוכתא דביכולה לשמרו אינה מגורשת גמורה דאורייתא ולפיכך כל שהוא מקרוב לו עד קרוב לה דהיינו כדי שתשוח ותטלנו פסק ז"ל דהויא לה ספק מגורשת ובכלל זה קרוב לה שיכולה לשמרו והוא אינו יכול לשמרו ועולה יפה על הדרך שכתבתי ועדיין לפי זה היה ראוי לומר דכיון דשמואל עקר לה לתקנתא דקרוב לה מגורשת [ביכולה] לשמרו משום חומרא דגיטין אף בקידושין היה ראוי לומר כן שהרי לא אמרו בקידושין אלא משום לתא דגיטין ולמה פסק בקדושין דבהיא יכולה לשמור והוא אינו יכול דמקודשת ודאי אבל נראה שהוא סובר דכיון דשמואל מודה לרבי יוחנן אלא דבגיטין עקר לתקנתא דיכולה לשמרו לענין שתהא מגורשת גמורה דאורייתא בקידושין סמכינן אתקנתא קמייתא וכל שהיא יכולה לשמור מקודשת גמורה משום דלא חזינן דמעיקרא תקנה בקידושין כלל. זה נראה לדעת הרב ז"ל.

ר"ן שם. היכי דמי קרוב לה וכו'... ובתור הכי אמר ר' יוחנן קרוב לו שנינו אפילו מאה קרוב לה שנינו אפילו מאה היכי דמי מחצה על מחצה אמר רב שמן בר אבא לדידי מיפרשא לי מיניה דר' יוחנן הוא יכול לשמרו והיא אינה יכולה לשמרו זהו קרוב לו היא יכולה לשמרו והוא אינו יכול לשמרו זה קרוב לה שניהם לא יכולין לשמרו או שניהם יכולין לשמרו זהו מחצה על מחצה ואמרינן עלה תניא נמי הכי ולרבי יוחנן ודאי לאו מדינא הוא אלא מפני תקנת עגונות ומשום הכי א"ר יוחנן גופיה בסמוך דלגיטין וקדושין אמרו ולא לדבר אחר. כלומר שמפני תקנת עגונות אמרו כן בגיטין ולא היה אפשר להם לחלק בין גיטין לקידושין משום דכתיב ויצאה והיתה אבל דבר אחר לא ואפשר ששעת גזירה היה והיינו דאמרינן בסוף שמעתין א"ל שמואל לרב יהודה שינא כדי שתשוח ותטלנו ואת לא תעביד עובדא עד דמטי גיטא לידה ואי לא דמתני' בשעת גזירה נשנית היכי קאמר דלא ליעבד בה עובדא ובתר הכי גרסינן א"ל רב שמואל לרב יהודה שינא כדי שתשוח ותטלנו [וכמ"ש בהלכות ופרש"י דאקרוב לה דמתני' קאי דכדי שתשוח ותטלנו] הוא דהויא קורבא דמתני' ואפ"ה לא תעביד עובדא להתיירה עד דמטי גיטא לידה שמא יאמרו על רחוק שהוא קרוב והוה עובדא שזרקו קרוב לה ומת ואצרכוה חליצה ואפשר לפרש על דרך פירושו ז"ל דשמואל ברשות הרבים ממש מוקים לה למתני' וס"ל דמדינא ד' אמות [אין] קונות ברשות הרבים אלא מפני תקנת עגונות התקינו שכל שהוא קרוב לה בכדי שתשוח ותטלנו שתהא מגורשת והיינו קרוב לה דתנן במתני' ומש"ה א"ל שכיון שאין ד' אמות קונות ברה"ר מן הדין דלא ליעביד בה עובדא ומיהו במקום שהם קונות [מן הדין] מסתברא דעביד בה עובדא ואין צריך לומר בחצרה שהיא זוכה לה ואשכחן ליה לרבא דהוא בתרא דעבד עובדא ואמר דלקנייה להווא דוכתא ותיזיל איהי ותחוד ותפתח אלא שראוי לחוש לדברי ר"ח ז"ל שכתב ואנו קבלנו מרבנותינו שאפילו זרקו לה בחצרה לא משתריא לעלמא עד דמטי גיטא לידה דגרסינן בירושלמי המחזור מכולם עד [שיתננו] לידה אלו דבריו ז"ל ואין הירושלמי מכריע שאפשר לפרשו כדפרישנא הא דאיתמר בגמרא דילן ואת לא תעביד בה עובדא עד דמטי גיטא לידה והרי"ף ז"ל שכתב בהלכות (הוה) [האי] עובדא דרבא נראה שלהלכה כתבו: ולענין הלכה הרי"ף ז"ל לא הביא בהלכות אלא הא דשמואל ובודאי דלענין דלא נעביד בה עובדא עד דמטי גיטא לידה מסקנא דשמעתא היא דהא א"ל רב מרדכי לרב אשי דהוה עובדא ואצרכוה חליצה אלא מיהו לענין פלוגתא דשמואל בהדי רבי יוחנן לענין קרוב לה נראה לי דק"ל כר' יוחנן דהא שמואל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן ועלה דר' יוחנן אמרינן בגמ' תנ"ה ונ"מ שכל שהיא יכולה לשמרו ואפילו מאה אמה אם נשאת לא

כס"מ לרמב"ם שם. ומ"ש כיצד הוא קרוב לו וקרוב לה כל שהוא יכול לשמור אותם וכו'. מבואר שהוא כרבי יוחנן בפרק הזורק (גיטין ע"ח) ומשמע דס"ל דרב ור"י פליגי לענין דינא והלכה כר"י דקי"ל כוותיה לגבי רב ועוד דבגמרא תניא כוותיה דר"י ובפ"ה מהלכות גירושין יתבאר:

נ"כ השו"ע שם.

חלקת מחוקק - קרוב לה הרי זו מקודשת - אף על גב דלא מצינו בשום מקום שיהא הקניה תלויה בשמירה מ"מ מפני תקנ' עגונות אמרו כן בגיטין ומשום לתא דגיטין תקנו כן בקידושין וע' בר"ן שהאריך שם וכו' דאפשר לומר מאחר שחזרו בגמרא גבי גיטין דלא תיעבד בה עובדא עד דמטי גיטה לידה ה"ה אפשר גבי קדושין ואפשר לומר דלענין קידושין התקנה במקומה עומדת ומקודשת מדאורייתא דהפקר ב"ד הפקר ודלא כר' ירוחם דכתב דאינו רק קדושי דרבנן בקנין דרבנן וע' בדברי הר"ן שהאריך שם: (ח) או שהיו ספק קרוב לה - משמע מלשון זה אם היו העדים מסופקים למי קרוב יותר זה מקרי ספק אבל במרדכי כתב בשם מהר"מ דוקא בשתי כתי עדים המחולקים אבל כת אחת המסופקת אין כאן בית מיחוש דאוקי אשה אחזקת פנויה דמעיקרא ואם כת א' נחלקה ע"א אומר קרוב לה וא' אומר קרוב לו הוי ספיק' דרבנן משום דאיכ' חד סהדא דאמר קרוב לה גזרו בה רבנן והוי קידושי דרבנן: ט ספק קרוב לו - היינו שתי כתי עדים המחולקים אם היה קרוב לו או קרוב לה אבל אם היה לעדים ספק אם היה קרוב לה אין חשש קידושין דהוי כאלו קידש בלא עדים הג"א סוף גיטין ואם כתב א' בפנינו וע"א אומר קרוב לו הוי ספיק' דרבנן וכו' בתשו' ריב"ש ביהכ"נ הוי כסימט' לענין ד"א, ובספר ב"ה מביא ראייה דהויא כחצר שותפות כמ"ש בש"ס נדרים ובי"ד סי' רכ"ד המודר הנאה דין ב"ה כשותפו של אותה העיר וכ"כ מהרי"ל בהל' ע"א ובודאי לא נעלם זאת מריב"ש אלא גיטין וקדושין שאני דרגילין לעשות בב"ה כמ"ש שם מ"ה ס"ל דהוי כסימט': סעיף ה (ב) ספק קרוב לה - עב"ש סק"ט שכתב היינו ב' כתי עדים המחולקים אם היה קרוב לו או קרוב לה אבל אם היה לעדים ספק אם היה קרוב לה אין חשש קדושין דהוי כאילו קידוש בלא עדים. הג"א סוף גיטין כו' עכ"ל. והנה בהג"א לא נמצא זה רק במרדכי והן הן הדברים שהביא הח"מ סק"ה בשם המרדכי בשם מהר"מ אך בסיגנון אחר. ועיין בס' פ"י בקו"א למס' קידושין סי' ט' שכ' הדבר צריך תלמוד כו' ע"ש גם בס' שעה"מ פ"ט מה"א דין ל"א שכ' דאף שהרב ב"ש הביא דברי מהר"ם להלכה בלי חולק מ"מ לאו מלתא פסיקתא היא והן רבים חולקים עליו כו' ע"ש ועיין בתשובת נו"ב קמא סימן נ"ח ובתניינא סי' ע"ז מ"ש בענין זה והובא קצת

לעיל סימן כ"ח סק"ג ע"ש. ועיין בס' קהלת יעקב שכ' וז"ל עיין בספרי נה"מ בכללי תפיסה מ"ש ליישב דלא תיקשי מכל ספק קדושין דמקודשת מספק והוא דיש לחלק בין שהספק הוא להעדים על דבר שלא דקדקו כהוגן והיו יכולין לראות כל הדבר אלא שלא ראו ולכן נסתפקו ובוזה בודאי לא מהני עדותן דהוי חצי דבר דלא ראו רק החצי ממה שהיו יכולין לראות משא"כ כשהספק הוא בדבר שאפי' אם רצו לראות לא היו יכולין אז שפיר מהני עדותן לענין ספק וע' בסמ"ע סימן ל' ס"ק ל"ט ולפ"ז ניהא כאן בקידושין ספק קרוב לה הוי כמקדש בלא עדים כיון שהיו יכולין לראות כל הדבר ולא ראו הוי חצי דבר ואין כאן עדות כלל תדע דאפילו אם יבואו עדים אחרים שלא ראו זריקת הקידושין רק שיעידו שמדדו את הכסף קדושין שמעידין אלו על הזריקה והיה קרוב לה בודאי לא תהיה מקודשת דהוי חצי דבר כיון שלא ראו כל מה שהיו יכולין לראות וא"כ לא עדיף הספק שנסתפקו אם הוא קרוב לה מאילו היה כאן עדים אחרים דלא מהני כיון שהם לא דקדקו לראות כל מה שהיו יכולין לראות משא"כ לענין שאר ספק קדושין כגון שמוא ש"פ במדי כיון שלא היו יכולין לראות בעת שהיו בכאן מה הוא שוה במדי לא הוי חצי דבר ולכן הוי שפיר ספק קידושי' עיין שם היטב: ח מקודשת אפילו אם הוא בא אח"כ לתוך ד"א שלה - אף על גב בגט פסול בכה"ג דשם אינו פסול אלא מחמת חומר' וכל כה"ג בקדושין היא מקודשת בודאי כמ"ש בסמוך ואם ב' באו כא' הוי כחצר של שניהם וע' בח"ה סי' רס"ח שם מבואר הפלוגתא אם ד"א קונה במהלך וכתב בח"מ כאן בקדושין יש לחוש לחומרא ואינו אלא ס"ק: (ט) או שניהם אינם יכולין לשמור - כלומר אין יכולין לשמרו כל אחד לבדו רק שניהם יחד אבל אם אין יכולין לשמרו כלל פשיט' דאינה מגורשת כלל לשון התו' פ' הזורק דף ע"ה: י שניהם א"י לשמור - תו' פ' הזורק כתבו כשניהם א"י לשמור לא הוי גט כלל וכן בקידושין אלא הפי' מ"ש שניהם א"י לשמור היינו כ"א א"י לשמור לבדו אלא שניהם יחדיו ועיין סי' קל"ט:

17) שו"ת סיו"ד...שו"ת ווארשא הנ"ל...מהד"ת שם. (עיין לעיל הערה 13).

18) שו"ת ווארשא הנ"ל. (עיין לעיל הערה 13).

צפע"נ הל' ע"ז פ"ב ה"ט. מגדף שחזר כו'. והנה באמת גבי מקלל אביו אם שייך חזרה תוכ"ד ובאמת לא שייך רק אם על ידי דבורו נעשה אותו דבר אז מהני תוכ"ד לבטל הדבר חוץ מע"ז ומקדש ומגרש דשם דין הוא דלא מהני תוכ"ד, ועי' מה שדייק רשב"ם ב"ב ד' ק"ל ע"א דגבי קידושין דוקא אם אמר דמעו קידושין יהיה מתנה דאל"כ כיון שבטלה הזכיה במעות ממילא בטלה הקידושין כעין הך

דנזיר ד' ל"ב ע"א גבי תמורה דהקדש טעות ובירושלמי פ"ב דגיטין גבי כתב לה גט על קרן של פרה ע"ש.

הל' גירושין פ"ז הט"ז. שליח כו' ואעפ"י שחזר בתוכ"ד כו'. אך זה רק י"ל דהא דלא מהני ביטול תכ"ד רק אם ביטל הגט אבל אם ביטל השליח י"ל דשפיר מהני דזה דבר בפני עצמו ולא שייך לגירושין כלל, ועיין מש"כ רשב"ם ב"ב ד' ק"ל ע"א דרק אם חזר מהקדושין ולא מהמעוות דהיינו שאמר שהמעוות יהא מתנה אבל אם אמר שחוזר בו מנתנת המעוות אז ממילא בטלו הקדושין דבמה מקדשה וכעין דאמרינן בנזיר ד' ל"ב ע"א גבי תמורה דאף דבטעות הוה תמורה מ"מ אם נעקר עיקר ההקדש בטלה גם התמורה ועיין בירושלמי גיטין פ"ב גבי הך דמסר לה במוסירה את הפרה ע"ש.

19) **ב"ב קכט, סע"ב ואילך.** והלכתא כל תוך כדי דבור כדבור דמי לבר מעבודת כוכבים וקדושין.

20) **שם קל, רע"א.** וקדושין - שאם קידש אשה בפני עדים וחזר ואמר בתוך כדי דבור להווי מתנה ולא להווי קדושין אין שומעין לו ומקודשת ואינה מקודשת וחומרא דרבנן היא משום לעז ממזרות אם תנשא לאחר בלא גט.

21) **שו"ת חת"ס אה"ע סי' צז.** ...נועם מכתבו הגיעני על נכון וע"ד המגרש שהי' לו לומר הנני מבטל מודעא ואיתקל לי לשני' ואמר הריני מבטל הגט וחזר בו תוך כ"ד לומר הריני מבטל המודעא ולבו דמעלתו נוקפו ואולי איכא למיחש ח"ו לגט בטל...אומר אני...אין כאן בית מיחוש...זאת ועוד אחרת שהרי חזר בו תוך כ"ד וע"כ לא אמרי' דבמגרש לא יועיל תוך כ"ד אלא מטעם הר"ן הנ"ל דדבר גדול כזה אין אדם עושה אלא אחר ההסכמה והיינו לגרש או לקדש אשה ובמהרי"ק הביאו הרב"י ס"ס קל"ד משמע נמי בציווי הסופר והעד' והשליח דכל זה דבר גדול מקרי ואף על גב דמהרי"ק קאי אהאי דאשקלי' אגיטא בעל כרחי' ולכאורה בודאי לא הי' לבו עמו בציווי לסופר ועד' ושליח ואפ"ה לא יועיל תוך כ"ד ז"א התם נמי אמרי' משום מצוה לשמוע דברי חכמים הי' מסכים כן בדעתו בשעת ציווי ועתה יצרו אנסי' לחזור בו וכמבואר פרק חזקת בסוגי' דתלאוהו זבין ובצחות לשון הרמב"ם וא"כ התם הא דהוי דבר גדול אבל לבטל את הגט שנכתב בכשרות אפי' למאי דקי"ל אינו חוזר ומגרש בו מ"מ הואיל ואינו מפסיד בזה הבטול אלא פשיטי' דספרי פשוט הוא לפע"ד דלא שייך בזה סברת הר"ן ומועיל חזרתו תוך כ"ד שלא יהי' הגט בטל מעיקרא וחוז' ממגרש אמרי' ולא חוז' ממי שמבטל גירושין' וזה ברור לפע"ד. אמנם להרשב"ם דס"ל דמדברבנן ומשום חומרא דא"א לא יועיל תוך כ"ד וכן פסק בש"ע א"ע סי' מ"ט וא"כ אדרבא לא משכחת חומרא זו במגרש אלא בכי האי גוני וא"כ ה"נ חוש לה אלא כיון

דהעיקר נראה כוונת האי גברא מעיקרא לבטל מודעא וה"ל כאומר תרומה במקום מעשר ורק לבו דמעלתו נקפו דאולי הי' כוונתו לומר גט והי' פיו ולבו שוין לזה אני אומר כיון דעכ"פ ליכא לרשב"ם אלא איס' דרבנן בעלמא אין לחוש כל כך. ובחידושי אמרתי ליישב דברי רשב"ם פ"נ הנ"ל דחוז' ממגרש לא יתכן ע"ד הפשוט לפי דבריו גם מה שפי' חוז' מעע"ז שהקצה בהמה לע"ז לא משמע כן בנדרי' דאמר חוז' ממגדף וכמו שהקשו כל הראשונים ז"ל וניחא לי עפ"י מה שהארכתי דחומרת קידושין' וגירושין' היינו משום שנעשה מעשה ומסרה מידו לידה ורוצה לעקור המסירה ההיא לזה לא יועיל תוך כ"ד דמעשה רבא עביד וכדמות ראי' מחידושי רשב"א ר"פ האומר בקידושין' שהקשה אהא דאמרי' ספק תנאי ס' חזרה מה יועיל חזרה הא בקידושין תוך כ"ד לאו כד"ד ותי' שהתנה כן קודם מסירת הקידושין לידה ושוב הראני ידידי הרב הגדול מה"ו זלמן ליב נ"י כעין משמעו' זה בב"ש סי' ל"ז סקנ"א ואחר שהארכתי בזה מצאתי שכבר קבע מסמורי' מורי הגאון זצ"ל בהפלא"ה דא"ע סי' ל"ח סעי' ל"ד וסי' מ"ט ע"ש והשתא אחר הנחה זו אומר אני דהי' קשה לרשב"ם שינוי הסוגי' דבנדרי' אומר חוז' ממגדף ומגרש ג"כ ובפ' חזקת שביק להו על כן הי' נראה לו דודאי אי כבר מסר הגט או הקידושין ליד האשה ורוצה לחזור גם ממסירתו שתחזור לו הגט והפרוטה לא מהני תוך כ"ד ובהא מיירי בנדרי' מעיקור הדין ולא רק מחומרא בעלמא אך בב"ב מענינא דסוגי' התם במה שאמר משום ירושה וחוזר תוך כ"ד לומר משום מתנה דומי' דהכא מיירי חוז' מקידושין' שמסר לה פרוטה ואינו חוזר מזאת המסירה אלא מתחלה יהיב לה בתורת קידושין' וחזר ואמר תוך כ"ד שיהי' לשם מתנה דאינו חוזר מהמעשה שהוא המסירה רק מהדיבור וקמ"ל התם דגם בזה לא יועיל תוך כ"ד ומדשביק התם מגרש ש"מ שזה הוא רק מחומרא דרבנן ובמגרש הוא קולא ולא חומרא ואי תימא הא משכחת במגרש לחומרא כעין עובדא דידן ז"א כיון שלא הי' שום מעשה דמסירה מעיקרא אפי' רבנן לא אחמרו ומדוקדק מאוד בלשון רשב"ם במ"ש שם דמעוות קידושין' יהי' מתנה וזה נראה שפת יתר ולפי הנ"ל בדקדוק כ' כן ומיושב היטב פסקי הש"ע דסתרו דבסי' ל"ח סעי' ל"ד דאפילו חזרו תוך כ"ד ה"ז מקודשת לגמרי וכהר"ן ובסי' מ"ט פסק שמקודשת לחומרא להצריכה גט ועמדו בזה חלקת מחוקק וב"ש ולפי הנ"ל א"ש דבסי' ל"ח מיירי שרוצה לחזור לגמרי ושתחזיר לו כסף קידושין' שלו וכן פסק בהלכו' גירושין' משא"כ בסי' מ"ט מיירי להדי' שהמעו' יהי' מתנה בזו יועיל תוך כ"ד מן התורה רק מחומרא דא"א צריכא גט. והנה י"ל בעע"ז ומגדף נמי טעמא כנ"ל דכל אמירה לגבו' כמסירה להדי' הן לטוב הן למוטב והנה המקלל אביו ואמו וחברו וחוזר תוך כ"ד מועיל חזרתו לפוטרו מ"מ בלי ספק במכה אביו

24) גמ' (עיין לעיל הערה 3).

ריטב"א קדושין ב, סע"א. כתיב הכא כי יקח וכתוב התם נתתי כסף השדה קח ממני. פי' מה התם כסף אף הכא כסף, ולא גזירה שוה ממש היא דהא קיחה דהתם קאי אכסף וקיחה דהכא קאי אאשה, אלא גילוי מילתא בעלמא היא וכעין ילמד סתום מן המפורש דלישנא דקיחה קיחה דכתב רחמנא אתא לגלויי דמה התם בכסף אף הכא בכסף, ודכוותה בתלמודא.

כ"מ (לא נעתקו).

25) ירושלמי (עיין לעיל הערה 2).

תוס' ד"ה מעיקרא (שם ד, ב). מעיקרא דדינא פירכא שכן יוצאת בכסף - ...הקשה ה"ר יעקב מאורלייני"ש אכתי למה לי כי יקח נהי דלא מצוי יליף מק"ו מ"מ נילף מהיקישא שהקישא לאמה העבריה מואם אחרת יקח לו הקישה הכתוב לאחרת כדאיתא לקמן ואמה העבריה נפקא לן לקמן שנקנית בכסף מוהפדה ומה אמה נקנית בכסף אף אשה נקנית בכסף דאין משיבין על ההיקש וי"ל דאי מהיקש לחוד ה"א דלא סגי בפרוטה עד שיהא ב' פרוטות כדבעינן באמה העבריה כדמוכח לקמן ורבינו נתנאל תירץ כיון דלא ידענו דאמה העבריה נקנית בכסף אלא מוהפדה דהואיל ויוצאה בכסף נקנית בכסף לא ילפי' מיניה קנין של אשה לפי שביציאתה אינה יוצאה בכסף כמו אמה העבריה.

26) **לקו"ת בשלח א, רע"ג.** הנה הפרדס ערך דרכים פי', שהם חג"ת. והן בחי' תורה ועבודה וגמילות חסדים שהן כללות התורה. וע"ז ארז"ל: האשה נקנית בשלשה דרכים. האשה היא - כנס". בכסף - זהו גמ"ח. ובשטר - זהו אותיות התורה. ובביאה - זהו ענין עבודה. שהוא קרבנות קירוב ויחוד המדרגות כו'. ועכשיו תפלה היא במקום קרבנות, ח"י ברכאן דצלותא כנגד ח"י חוליות השדרה, שדרך הם נמשך השפע מהמוח כו'.

כש"ט בתחלתו סי' יו"ד. הקב"ה נקרא איש, שהוא איש מלחמה, וישראל נקראין אשה. וז"ש האשה נקנית לבעלה, שיהיו נקראין אשתו כביכול, בג' דרכים, א' בכסף, בחי' חסד, ימי החסד שהקב"ה מסייעו בחסדו הגדול בתחלה ואז כוסף וחושק ומתלהב בתורתו ועבודתו ית', וזה נק' גדלות ראשון. ואח"כ נסתלק זה, ונק' ימי הקטנות, וגם שאינו כוסף וחושק, מ"מ על צד ההכרח צריך לדבק [את] עצמו בשטר שהם אותיות הכתובים בספר שנק' שטר, בין באותיות התורה בלימודו, ובין בתפלה, כאשר קבלתי ממורי <הבעש"ט> זלה"ה זה שיש סגולה

ואמו פשוט דלא יועיל חזרתו וה"ה לגבוה בדבורו עביד מעשה רע וחז"ל קרו ליי פשוט יד בעיקור /בעיקר/ ומשו"ה אמרי' חוץ מעע"ז ומגדף והי' קשה לרשב"ם אי ס"ד דבפי"נ נמי מייירי מאומר אלי אתה ה"ל למוחשב נמי מגדף אע"כ מייירי מהקצה בהמה לע"ז ומסרה לכומרי' לשם כך וחוזר מההקצאה אבל אינו חוזר ממסירתו דהוה ממש כנ"ל כל זה בחידושי ונ"ל נכון. היוצא מכל הלין דבנידון דידן לכ"ע מועיל חזרה תוך כ"ד.

22) **שם בצפע"נ.** (עיין לעיל הערה 12). **שו"ת שם סי' יו"ד.** מהד"ת הנ"ל. **שו"ת ווארשא שם.** (עיין לעיל הערה 13).

23) **המשך התשובה שם ס"ט.** עכ"פ כן גדר א' שהבעל עושה להדבר שיהא שם קדושין עליו וכן גדר מה שמקדש האשה זה עושה הבעל אבל מה שהאשה נעשית מקודשת וכן בגט כן שני הפרטים עשה הבעל אבל מה שע"י זה נעשה באשה זה עושה התורה גזה"כ וע' רש"י כתובות דף ג' ע"א כתב כן ורש"י קדושין דף ט' ע"ב גבי דעת מקנה ע"ש בזה ולכך לא מהני תכ"ד לא בגט ולא בקדושין מה"ת כשיטת הרמב"ם ז"ל לא כהרשב"ם ור"ן בנדריים רק דבזה שייך לומר כמו הך דתמורה דף כ"ה דברי הרב ודברי התלמיד וזבחים דף ע"ד ע"ב רחמנא אמר ובמנחות דף פ"ד רחמנא כו' וב"ב דף ק"ג ע"ש וזה ר"ל התוס' בתמורה דף ה' ע"א דגרשוין כמותה ר"ל לא על הגט והגרשוין דזה ע"י הבעל רק פעולת הגרושוין זה גזה"כ וזה ר"ל גיטין דף פ"ד כיון דפסקה פסקה ומאוד הארכת בזה.

שו"ת שם סי' ע"ה. ובקיצור כן לדידן דקיי"ל תכ"ד לאו כדיבור בגט וקדושין וזה מה"ת לא כרשב"ם ב"ב דף ק"ל ורק כשיטת הרמב"ם ז"ל וכן ג"כ זה הגדר דג"ד בגיטא לאו כלום לדידן משום דלא מהני תכ"ד הוא דהפעולת של הגט והגרשוין וקדושין ומה שהיא מקודשת זה הכול גזרת התורה ורק מצד המקדש והמגרש לעשות הפעילות כד"ת ולכך ליכא בהם שום ג"ד וכי"ד דזה גם גדר גלוי דעת.

שו"ת ווארשא שם בריש הסימן (לעיל הערה 13).

מקומות שבהערה 18.

(* **לעיל ע' 189.** איז דער ביאור אין דעם: וויבאלד אז ביי קידושין (וגירושין) ווערט די מעשה הקידושין אויפגעטאן דורך די עדות, איז שוין נאכדעם ניט ביכולתו פונעם מקדש (ומגרש) צו מבטל זיין די מעשה, וויבאלד די עדות האבן אויפגעטאן די מעשה הקידושין. משא"כ ביי אנדערע זאכן, וואו די עדות טוען ניט אויף אין מציאות הדבר - און די זאך ווערט אויפגעטאן נאר דורך דעם בעל דבר אליין, דעריבער קען ער דאס מבטל זיין ביז תוך כדי דיבור.

כו', עד שיחזור אח"כ להתענג בו [ית'] ע"י שבאו המוחין בתורה ותפלה שנק' בביאה, שהוא זוג ב' הנ"ל.

כ"מ (לא נעתקו).

27) לשון רש"י ריש מסכת קידושין. האשה נקנית - לבעלה.

28) לקו"ת וכש"ט שם. (עיין לעיל הערה 26).

אוה"ת שבועות ע' קצט. עוי"ל פי' ה' קנינים הנה האשה כנ"י נקנית וזהו ישראל קנין א' והייתם לי, מקודשת לי, וארשתין לי, בשלשה דברים בכסף זהו אברהם אוהבי לי נכסוף נכספת, ע' במד"ר פ' נשא ע"פ מזרק א' כסף, ובשטר זהו ע"י אותיות התורה, וזהו תורה קנין א', ובביאה ז"ע בהמ"ק קנין א' כמ"ש בגמ' פרק אע"פ דס"ב ב' בני מדעת קונן יש בך, והיכל קד"ק נק' חדר המטות, ואפ"ל שמים וארץ זהו כענין יריעות המשכן נוטה שמים כיריעה וכמ"ש במד"ר פ' תרומה פל"ג שז"ע כי כל בשמים ובארץ וא"כ ז"ע החופה, וכ"מ בהדיא במד"ר בקהלת ע"פ טובה חכ' עם נחלה, שא' בצלאל למרע"ה מביאין את הכלה ומעמיד' אותה באויר בתחלה יעשה המשכן ואח"כ יעשה הארון, ולגירס' הספרי ג' קניני תורה וישראל ובהמ"ק י"ל תורה חתן, ישראל כלה, בהמ"ק ביאה ויחוד כנ"ל, לפ"ז גם כשנאמר ה' קנינים י"ל הנה הכלה כנ"י נק' בת נדיב בתו של אברהם ע"כ אברהם קנין א' ושמים וארץ קנין א' הם ב' עדים כמ"ש העדותי בכס את השמים ואת הארץ, ומה שלא נז' אבי החתן בקנין א' כי מקור התורה הוא הקב"ה והוא הקונה חמשה קנינים הנ"ל.

רד. טז) עוי"ל פי' ה' קנינים, כי עיקר הקנין זהו כענין קדושין כמ"ש גבי בועז וגם את רות כו' קניתי לי לאשה, וז"ע הקנין דתורה וישראל שהתורה נק' חתן וכנ"י נק' כלה ועמ"ש בלק"ת פ' שלח בד"ה והי' לכם לציצית דרוש השני בענין לזאת יקרא אשה, ובפ' מטות בד"ה אשה כי תדור נדר, ושם ענין בנעוריה בית אביה, ע"ד לא זז מחבבה עד שקראה בתי, וז"ע אברהם קנין א' דארז"ל ע"פ וה' ברך את אברהם בכל בת היתה לאברהם ובכל שמה, וזהו שנק' כנ"י בת נדיב בתו של אברהם שנק' נדיב וזהו ג"כ ענין אחותי בת אבי היא, וזהו הנה"א מצ"ע נק' בתו של אברהם אח"כ נעש' בחי' אשה ע"י התורה יעו"ש, וזהו האשה האשה נקנית בג"ד בכסף י"ל ע"י אברהם שהוא חסד נכסוף נכספתי וכסף קדושין שייך להאב, והוא עכשיו עמוד גמ"ח זהו קנין א' של הכלה, כנ"י, הב' ובשטר זהו אותיות התורה שע"י אותיות אלו נעשה ג"כ קנין כמ"ש בד"ה לסוסתי בת"א פ' בשלח, והגם שהתורה היא החתן מ"מ י"ל גם הקנין ע"י השטר כי למעלה הכל א', ועוד כי בתורה יש טנת"א והחכ' המלוּבשת בהן א"כ האותיות הם בחי'

אחרונה ובהם הקנין, והנה ארז"ל אין לך כל עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה שנא' הידעת חקות שמים אם תשים משטרו בארץ באיוב סי' ל"ח ל"ג כמ"ש במד"ר בראשית פ"י, אפ"ל משטרו ל' שטר כי המזלות משועבדים להתורה כמ"ש אם בחוקותי תלכו כו' ונתתי גשמיכם כו', ובביאה ז"ע בהמ"ק שנק' חדר המטות, ושמים וארץ הן עדים על הקדושין כמ"ש העדותי כו' את השמים כו', ואם אין תורה אין קמח כו'.

ביאור"ז (להצ"צ) ע' צב. שבדרך כלל יחוד העיקרי הוא בשמע"צ, והתחלה הוא מר"ה שאז שמאלו תחת לראשי ואח"כ בסוכות וימינו תחבקיני, והיחוד בשמע"צ, וגם ענין האשה נקנית בכסף ובשטר ובביאה כסף הוא בחי' פסח חסד עליון, ובשטר אותיות התורה מתן תורה דשבועות, ובביאה בחי' שמע"צ.

לקו"ש ח"ו ע' 320 ואילך. האשה נקנית כו' בכסף בשטר ובביאה, דלימוד התורה, אשר צ"ל באופן כאילו היום ניתנה מסיני, יום מתן תורה (ועד שנצטוונו: מה להלן (בעת מ"ת) באימה וביראה אף כאן באימה וביראה) הוא ענין דהאשה (המבוררת - כדיוק התוס' - זו כנסת ישראל) נקנית לבעלה (זה הקב"ה) - וכדרז"ל ביום חתונתו זה מתן תורה - ובזה ג' דרכים - וכנ"ל בסדר הלימוד איך "שיזרז המלמד": בכסף - שכר גשמי. בשטר - שאינו שווה פרוטה, אבל כותב לה את מקודשת לי - מקדשה לו ואסר לה אכולי עלמא כהקדש, ומאסף חרפתה - שכר רוחני, אבל אין יחוד גמור עם הבעל - כי "אינו עושה בשבילו אך לקבל פרס", ובביאה - (ובל' הכותב) ודבק באשתו והיו לבשר אחד, שלימות הלימוד - שלא ע"מ לקבל פרס כלל - אשר אז ישראל (על ידי) אורייתא וקוב"ה כולא חד. בכבוד ובברכה ע"פ מרז"ל הנ"ל דמה להלן בעת מ"ת יום חתונתו - כן הוא אף כאן בלימוד התורה בכל עת, ואמרז"ל דבעידנא דעסיק בה מצלא אבל לא בעידנא דלא עסיק בה - מבואר דהאשה נקנית דאירוסין אינו דבר המתחדש בכל יום ודלא כנישואין. ואכ"מ.

ליקוטי לוי"צ אגרות ע' רד. והיינו השלש דרכים שהאשה ניקנית בהן, כסף שטר ביאה הרומזים על חג"ת, ובפסוק נאמר בפירוש קדושי ביאה, כי העיקר הוא יעקב (כמו בשופר דר"ה נאמר בפירוש תרועה, ולא תקיעה ושברים, ודו"ק) וכסף נלמד בגז"ש מלקיחת מערת המכפלה, שמערת המכפלה רומז על נוקבא, ולקיחת מערת המכפלה הוא ע"ד קדושי אשה, והגז"ש הוא במלת קח, קח דוקא הייגו שע"ז מתקנים את הרגל ארוך דק' שלמטה, והרגל ארוך דח' שלמעלה, ששרש אלו שני הבחי' הוא מתהו. כי קוף פירושו הכאה כמו נוקף אצבעו כו', גם מלשון הקף, והיינו תהו שהי' רק בבחי' עגולים,

ושם ה' הכאה ושבירה. וחת פירושו ג"כ שבירה, כמו וחתו גבוריך תימן, גם הבערה. והוא דתהו ששם ה' הבערה בן בעור, בן עכבור אותיות כבעור. וההפרש ביניהם הוא, חת רומז על שבירת מלכים הראשונים שהיתה שבירתם גדולה, וקוף רומז על שבירת מלכים האחרונים שלא היתה שבירתם גדולה כ"כ, ועוד בכמה דרכים ואיפנים יתפרש זה, ואכמ"ל. ומפני ששרש הנוקבא היא בתהו, שם ב"ן, זהו שהדכר מ"ה דתיקון קונה ומתקן את הנוקבא הב"ן דתהו ע"י כסף, חסדים דתיקון, זהו שכסף הוא קח, פירוש שע"י כסף חסדים דתיקון שהדכורא נותן, הוא נוטל ולוקח את הבחי' דתהו הב"ן דתהו הנוקבא, ודו"ק. ושטר הרומז על גבורה בעצם הוא נאמר בגירושין, שגירושין ח"ו הם רק מגבורות, כמובן. רק שלומדים בהיקש לקדושין, הכוונה הוא להמתיק את הגבורות שיהיו בקדושה גבורות ממותקות. ע"ד לוי' שיהי' טפלים לכהנים, ואז הם טובים. וזהו ששטר נאמר בין כסף לביאה, שיהי' ממותק משני הצדדין דכסף חסדים וביאה רחמים.

29) **צפע"נ ה' אישות פ"ג הט"ו**. אך באמת כך דהנה קדושין עושה ב' פעולות אחד מה שקנויה לו ואחד מה שנאסרה על אחרים ועיין בהך דגיטין ד' פ"ב ע"ב גבי בעיא דקדושין היאך וכן הדין גבי שפחה חרופה בגיטין ד' מ"ג דשם רק שהיא מיוחדת לו ולא שאסרה על אחרים כמש"כ לקמן בזה פ"ד הי"ו ע"ש... וה"ה גבי קדושין ג"כ נעשה שני דברים ע"י הקבלה שלה היא נאסרה לכו"ע וע"י הנתניה שלו היא נקנית לו, ועיקר הטעם דדבר שבערוה הוא מה שנאסרה לכו"ע וזה ע"י קבלתה.

כ"מ (לא נעתקו).

30) **תניא פמ"ו (סה, סע"ב ואילך)**. ...הניח הקדוש ברוך הוא את העליונים ואת התחתונים ולא בחר בכלם כי אם בישראל עמו והוציאם ממצרים ערות הארץ מקום הזוהמא והטומאה לא ע"י מלאך ולא ע"י כו' אלא הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו ירד לשם כמ"ש וארד להצילו וגו' כדי לקרבם אליו בקירוב ויחוד אמיתי בהתקשרות הנפש ממש בבחי' נשיקין פה לפה לדבר דבר ה' זו הלכה ואת דבקות רוחא ברוחא היא השגת התורה וידעת רצונו וחכמתו דכולא חד ממש. וגם בבחי' חיבוק הוא קיום המצות מעשיות ברמ"ח אברים דרמ"ח פיקודין הן רמ"ח אברין דמלכא כנז"ל. ודרך כלל נחלקין לשלש בחי' ימין ושמאל ואמצע שהן חסד דין רחמים תרין דרועין וגופא וכו'. וז"ש אשר קדשנו במצותיו כאדם המקדש אשה להיות מיוחדת עמו ביחוד גמור כמ"ש ודבק באשתו והיו לבשר אחד. ככה ממש ויתר על כן לאין קץ הוא יחוד נפש האלהית העוסקת בתורה ומצות ונפש החיונית ולבושיהן הנ"ל באור א"ס ב"ה. ולכן המשיל שלמה ע"ה בשיר

השירים יחוד זה ליחוד חתן וכלה בדביקה חשיקה וחפיצה בחיבוק ונישוק. וז"ש אשר קדשנו במצותיו שהעלנו למעלת קודש העליון ב"ה שהיא קדושתו של הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו וקדושה היא לשון הבדלה מה שהקב"ה הוא מובדל מהעולמות והיא בחי' סובב כל עלמין מה שאינו יכול להתלבש בהן. כי ע"י יחוד הנפש והתכללותה באור א"ס ב"ה הרי היא במעלת ומדרגת קדושת א"ס ב"ה ממש מאחר שמתייחדת ומתכללת בו ית' והיו לאחדים ממש. וז"ש והייתם לי קדושים כי קדוש אני ה' ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי ואומר ועשיתם את כל מצותי והייתם קדושים לאלהיכם אני ה' אלהיכם וגו' פי' כי ע"י קיום המצות הריני אלוה שלכם כמו אלהי אברהם אלהי יצחק וכו' שנקרא כן מפני שהאבות היו בחי' מרכבה לו ית' ובטלים ונכללים באורו. וככה הוא בכל נפש מישראל בשעת עסק התורה והמצות ולכן חייבו רז"ל לקום ולעמוד מפני כל עוסק במצוה אף אם הוא בור ועם הארץ והיינו מפני ה' השוכן ומתלבש בנפשו בשעה זו...

אגה"ת פ"י (צט, סע"א). ...לקיים כל המצות כמ"ש אשר קדשנו במצותיו כמו הרי את מקודשת לי היא בחי' קדש העליון לשון פרישות והבדלה שאינו יכול להתלבש תוך עלמין משום דכולא קמיה כלא חשיב אלא בבחי' סובב כ"ע הוא רצון העליון ב"ה וכו' כמ"ש בלק"א פמ"ו.

31) **פתח השער לשער אהבת ה'**. אמר המחבר: מפני שהקדמנו במה שעבר מדברינו בשער התשיעי באור ענין הפרישות מן העולם, והיתה כוונתנו ליחד הלב ולפנותו לאהבת הבורא יתברך ולכסף לרצונו, ראיתי לסמוך לו באור אופני אהבת הא-ל יתברך, כי היא תכלית התכונות וסוף המעלות במדרגות אנשי העבודה. ואומר, ובאלקים אעזר: ראוי לך, אחי, שתבין ותדע, כי כל מה שקדם לנו זכרו בספר הזה מחובות הלבבות ומעלות המדות ונדבת הנפשות הם מעלות ומדרגות אל הענין העליון הזה, אשר התכווננו לבארו בשער הזה. וגם ראוי לך לדעת, כי כל חובה וכל מדה טובה מושכלת או כתובה או מקובלת הם תכונות ומעלות, שעולים בהם אל הענין הזה והוא תכליתם וסופם, אין מדרגה למעלה ממנו ולא אחריו... והרבה פעמים מקדים הספר זכר יראת האלקים על אהבתו, כמו שאמר: ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך, כי אם ליראה, ואמר: את ה' אלקיך תירא וגו'. וחייב הדין להקדים היראה על האהבה באלקים, מפני שהיא תכלית הפרישות וסופה הרחוק, והקרובה שבמדרגות אל מדרגת אהבת האלקים. והוא השער הראשון משעריה, ואי אפשר שיגיע האדם אליה, אלא אחר שתקדם יראתו ופחדו מאלקים יתברך. ועל כן הקדמנו שער הפרישות לשער הזה, כי מן הנמנע ממנו שתתישב אהבת הבורא בלבנו עם התישב אהבת העולם בנו. וכאשר יהיה לב

המאמין ריק מאהבת העולם ופנוי מתאוותיו מצד הכרה ובינה, תתישב אהבת הבורא בלבו ותהיה תקועה בנפשו כפי הכספו לו והכרתו אותו, כמ"ש: אף ארח משפטיך ה' קוינוך וגו'.

32 אוה"ת שבעות שם. כש"ט ולקו"ת שם. (עיין לעיל הערה 26 ו-28).

33 זח"ב נה, ב. ר' ייסא פתח ואמר כמה אית ליה לבר נש לרחמא ליה לקודשא בריך הוא דהא לית ליה פולחנא לקודשא בריך הוא (אלא) (כמה) רחימותא, וכל מאן דרחים ליה ועביד פולחנא ברחימותא קארי ליה לקודשא בריך הוא רחימא, אי הכי במאי אוקימנא הני קראי רעך ורע אביך אל תעזוב וכתוב הוקר רגלך מבית רעך, אלא הא אוקמוה חברייא האי קרא (ס"א בעולות ושלמים והאי בחטאות ואשמות וכתוב וכו') בעולות כתיב השתא רעך ורע אביך אל תעזוב למפלא ליה ולאתדבקא ביה ולמעבד פקודיו, אל תעזוב ודאי, והא דאתמר הוקר רגלך מבית רעך, כלומר הוקר יצרך דלא ירתח לקבלך ולא ישלוט בך ולא תעביד הרהורא אחרא, מבית רעך, מאן בית רעך דא נשמתא קדישא דאעיל בך רעך ויהבה בגוך, ועל דא פולחנא דקודשא בריך הוא לרחמא ליה בכלא כמה דכתיב ואהבת את ה' אלקיך.

זח"ג רסז, א. ואהבת את ה' אלקיך, רבי יוסי פתח ועתה מה לי פה נאם ה' כי לקח עמי חנם וגו' ת"ח רחימותא דקודשא בריך הוא בישראל אף על גב דחובייהו גרמו לאסתלקא מבינייהו ואתבדרו ביני עממיא הוא תבע עלבונא דלהון, ות"ח בשעתא דישראל שראן בארעהון קודשא בריך הוא משתעשע בגנתיה וקריב לגבייהו דישראל ושמע קליהון ואשתבח בהו, כיון דגרמו חובייהו ואתגלי ישראל מארעא קדישא קודשא בריך הוא לא עאל בגנתיה ולא משתעשע ביה ולא עוד אלא דאיהו צווח ואמר ועתה מה לי פה נאם ה' וכתוב התם פה אשב כי אויטיה, כי לקח עמי חנם כמה דאת אמר חנם נמכרתם ומה הוא יומא דאתגליאו ישראל מארעהון לא אשתכח חדוותא קמי קודשא בריך הוא, הדא הוא דכתיב אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם וכל דא בגין רחימותא דלהון דרחים לון קודשא בריך הוא כמה דאת אמר אהבתי אתכם אמר ה' (ועל דא) ואהבת את ה' אלקיך, ואהבת דבעי בר נש לאתקשרא ביה ברחימותא עלאה דכל פולחנא דבעי ב"נ למפלא לקודשא בריך הוא דיפלח ברחימו דלית לך פולחנא כמו רחימותא דקודשא בריך הוא, ר' אבא אמר הני מלי כללא דאורייתא אינון בגין דעשר אמירן דאורייתא הכא אתכלילו והא אוקמוה חברייא, ת"ח לית לך מלה בחביבותא קמי קודשא בריך הוא כמאן דרחים ליה כדקא יאות ומה הוא כמה דכתיב

בכל לבבך בכל מאי קא מיירי בלבבך מבעי ליה, בנפשך, במאדך מהו בכל לבבך אלא לאכללא תרין לבין חד טב וחד ביש, בכל נפשך חד טב וחד ביש, בכל מאדך דא לא אתיא לדרשא א"ר אלעזר ואפילו האי לדרשא הוא, מ"ט בין דנפל ליה ממונא מירותא או מסטרא אחרא או בין דאיהו רווח ליה ועל דא כתיב בכל מאדך, א"ר אבא אהדרנא לקרא ואהבת מאן דרחים לקודשא בריך הוא אתעטר בחד מכל סטרין ועביד חסד בכלא ולא חייס על גופיה ועל ממוניה, מנלן מאברהם כמה דאתמר דהא לא חס ברחימותא דמאריה על לביה (דהוא יצריה) ועל נפשיה ועל ממוניה, על לביה לא אשגח על רעותא דיליה בגין רחימותא דמאריה, על נפשיה דלא חס על בריה ועל אתתיה בגין רחימותא דמאריה על ממוניה דהוה קאים בפרשת ארחין ואתקין מזוני לכל עלמא בגין כך אתעטר בעטרא דחסד כמה דכתיב (מיכה ז) חסד לאברהם, ומאן דאתקשר ברחימותא דמאריה זכה להאי ולא עוד אלא דעלמין כלהו מתברכן בגיניה הדא הוא דכתיב (תהלים קמה) וחסידך יברוכה אל תקרי יברוכה אלא יברכו כ"ה, (נ"א דכתיב (בראשית יב) ונברכו בך כל משפחות האדמה)...

34 עירובין יג, ב. אמר רבי אבא אמר שמואל שלש שנים נחלקו בית שמאי ובית הלל הללו אומרים הלכה כמותנו והללו אומרים הלכה כמותנו יצאה בת קול ואמרה אלו ואלו דברי אלקים חיים הן והלכה כבית הלל וכי מאחר שאלו ואלו דברי אלקים חיים מפני מה זכו בית הלל לקבוע הלכה כמותן מפני שנוחין ועלובין היו ושונין דבריהן ודברי בית שמאי ולא עוד אלא שמקדימין דברי בית שמאי לדבריהן כאותה ששינו מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושלחנו בתוך הבית בית שמאי פוסלין ובית הלל מכשירין אמרו בית הלל לבית שמאי לא כך היה מעשה שהלכו זקני בית שמאי וזקני בית הלל לבקר את רבי יוחנן בן החורנית ומצאוהו יושב ראשו ורובו בסוכה ושלחנו בתוך הבית אמרו להן בית שמאי (אי) משם ראיא אף הן אמרו לו אם כך היית נוהג לא קיימת מצות סוכה מימין ללמדך שכל המשפיל עצמו הקדוש ברוך הוא מגביהו וכל המגביה עצמו הקדוש ברוך הוא משפילו כל המחזר על הגדולה גדולה בורחת ממנו וכל הבורח מן הגדולה גדולה מחזרת אחריו וכל הדוחק את השעה שעה דוחקתו וכל הנדחה מפני שעה שעה עומדת לו.

35 תו"כ. קדושים תהיו, פרושים היו קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם לומר אם מקדישים אתם עצמיכם מעלה אני עליכם כאלו קידשתם אותי ואם אין אתם מקדישים עצמיכם מעלה אני עליכם כאלו לא קידשתם אותי, או אינו אומר אלא אם מקדישים אתם אותי הריני מקודש ואם לאו איני מקודש תלמוד לומר כי קדוש אני,

בקדושתו אני בין מקדשים אותי ובין אין מקדשים אותי, אבא שאול אומר פמליא למלך, ומה עליה להיות מחקה למלך.

רש"י ר"פ קדושים. קדשים תהיו - הו פרשים מן העריות ומן העבירה, שכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה, אשה זונה וחללה וגו' אני ה' מקדשכם, ולא יחלל זרעו אני ה' מקדשו, קדושים יהיו אשה זונה וחללה וגו':

פרש"י משפטים כב, ל. ואנשי קדש תהיון לי - אם אתם קדושים ופרושים משקוצי נבלות וטרפות הרי אתם שלי, ואם לאו אינכם שלי:

קדושים כ, ז. והתקדשתם - זו פרישות עבודה זרה:

כו. ואבדל אתכם מן העמים להיות לי - אם אתם מובדלים מהם הרי אתם שלי, ואם לאו הרי אתם של נבוכדנצר וחביריו.

36 ד"ה והר סיני עשן תש"ט פ"ח ואילך. ויובן זה בעבודה דהנה מצינו שיש ב' דעות חלוקות בדרכי הוי' האמיתים באופן קירוב האדם לאלקות דהנה האדם קודם שנזדכך ה"ה רחוק ושפל ערכו מאד מפני גסות חומרו בכל מיני תאוות חומריות ובהיותו כן בשפל המצב איך יוכל לבוא בברית והתקשרות בגדולת הוי' להתפעל בלבו כ"א צריך שיטהר א"ע מכל פסולת וטומאה בנקיון גמור בלב ובהרהור וכ"ש מעניני מעשה ח"ו והיינו ע"י שישגף גופו בכל מיני סיגוף וירגז על היצה"ר שבו ויתמרמר בנפשו מאד על שפלותו וגסותו וייגע ביגיעת נפש ויגיעת בשר עד שייזדכך חומרו מעט מעט ואז יוכל לגשת אל הקדש לידבק באלקות במוח ההשגה דאז הנה חומר מוחו ממש הוא כלי לאלקות אבל כל זמן שלא נטהר גופו ונזדכך לגמרי איך יקרב במום ופגם אל הקדש העליון ובכדי לגשת אל הקדש הרי צריכים כמה תנאים על זה כמ"ש מי יעלה בהר הוי' ומי יקום במקום קדשו נקי כפים ובר לבב דנקי כפים היינו במעשה שיהי' סור מרע בתכלית ומה דסור מרע מתיחס אל הכפים דוקא דהנה כל פעולה הוא עי"י הידים וחלוקי האצבעות וכן הוא ברוחניות דכל פועל הוא ע"י המדות וכשם דבסוף האצבעות גדלים צפרנים הנה כמו כן ברוחניות ישנם ג"כ הצפרנים להעיק ולהציר לזולתו וכמ"ש במ"א בענין ידיכם דמים מלאו דכפשוטו הוא מה שאחד נוגע בעסק זולתו וגורם לו היזק ח"ו ובעבודה הוא ענין השפיות דמים שמצער את תבירו ונקי כפים הוא דהוא סור מרע בתכלית גם בדקות ובר לבב הוא שיהי' נקי מכל רצון זר בלבו אפילו בהרהור כל שהוא וכל אשר בו מום שיש בו חסרון ופגם אפילו בהרהור ואיזה רצון בלב וכ"ש כשיש בו איזה עון בשוגג ה"ז לא יקרב אל

הקדש להלך בהשגות וידיעות אלקות ולעלות במעלות להדבק באלקים חיים כי כל אשר בו מום לא ירצה כ"א זאת תהי' עבודתו לזכך גופו וחומרו לעקור כל רצון זר ולתקן כל פגם במחדו"מ ע"י שיתמרמר בנפשו מאד על הגסות והחומריות שלו בכלל ובפרט שע"ז נתרחק מאלקות ונעשה משוקץ וגרוע מהבע"ח ומתחרט על מעשה הרע עד שיעקר רצונו מזה ונעשה לו רצון להוי' וכה מזדכך מעט מעט ולא יקל לעצמו כלל אדרבה יחמיר על עצמו מאד וידקדק בעצמו למצוא כל חסרון ופגם בתכלית הדקדוק עד כחוט השערה שידמה בעיניו כהר וגם במעשה הטוב ישקול היטב במאזני שכלו תוך ופנימיות כל מעשיו גם הטובים איך שאינם לשם שמים ולא לתכלית האמת ועי"ז יהי' שפל בעיניו נבזה ונמאס ממש וייגע מאד לתקן כל פגם ומום וזה כל עבודתו בתורה ותפלה הכל לתקן את הגוף ונה"ט וגם בהתבוננות בתפלה הוא רק בענינים שנוגעים לזיכור הנה"ב וזיכור הנה"ב הוא ע"י הנה"ט דכאשר הנפש הטבעית מבין בשכלו איזה השגה אלקית הנה זה פועל זיכור גם בהנה"ב וכמו ההתבוננות איך שבכל דבר יש כח אלקי המהווה ומחי' אותו ואיך שאלקות הוא חיים וטוב דדברים הגשמיים הם מות בעצם מהותם וכאשר האדם משתמש בהם לתאוות הם נעשים רע ואלקות הוא חיים וטוב ואין שום טוב בעולם כטוב האלקי וכל ענין עבודתו הוא להסביר לנה"ט עד אשר גם הנה"ב יבין זאת ויתלהב לבו הגשמי להתקרב לאלקות דהנה כתיב ורב תבואות בכח שור דבזה יש יתרון לבהמה על האדם בכחה הרב ובהתפעלות גדולה דהבע"ח עיקרם מדות דבאדם הרי מדותיו הם על פי השכל וגם אפילו מי שהוא בעל מדות תקיפים ביותר הנה להיות שאדם הוא שכלי בעצת מהותו הנה גם מי שמדותיו תקיפים מ"מ הנה גם בו יש השפעת השכל משא"כ בבע"ח דעיקרם מדות הרי גוף ועצם המדות שלהם הוא בתוקף גדול והנה"ב כשמו כן הוא שהוא בהמי ועיקרו מדות ובעל מדות תקיפים ביותר ובטבע ההתפעלות ועקשות בתוקף הרצון ובאהבת הנצחון ולכן הנה כאשר הנה"ב מבין הטוב דאלקות ונתלהב לבבו להתקרב לאלקות הנה התקרבות זאת באה בתוקף גדול מצד עצם טבעו שהוא תקיף בעניניו דכאשר הוא קשור בעניני עולם הנה התקשרותו הוא בתוקף גדול להיות נהנה מכל דבר גשמי בהנאה מרובה דזהו מפני גודל הטביעה וההתקשרות פארטרונקנקייט און פארבונדנקייט בחומריות להיות דטבעו להתקשר ולזאת כאשר מבין השגה אלקי ומשיג הטוב דאלקות עד שנתלהב לבבו להתקרב לאלקות ולאהוב את הוי' הנה גם זה בא בתוקף גדול ובהתקשרות גדולה דאז הוא התחלת העבודה פנימית להרחיק גם דקות הרע ולברר ולזכך את הטוב והמעולה בבירור אחר בירור עד אשר נזדכך לגמרי מכל

כאלו הם בעולם אחר לגמרי וכן בעת תפלתם בעבודה שבלב להקריב עצמם לגשת אל הקדש בהתבוננות איזה השגה המעוררת את האהבה או השגה המעוררת את היראה ומתקשר בהתבוננות בהעמקת הדעת הנה בשעה ההיא הוא כולו נמצא במקום האור והטוב ויש בזה כמה הלוקי אופנים דיש מי שישמח בנפשו על אשר הגיע לזה ומתעורר בקול שמחה ועונג ויש מי שמתעורר במרירות עצומה ובבכי רב מעומק נקודת לבבו בהרגישו אז דוקא גודל ריחוקו מהוי' ומה שעתה הגיע לידי מעלה כזו הוא רק בעמדו בתפלה לפי שעה בלבד וע"כ בכה במר נפשו על מעמדו ומצבו בכלל ועל עניניו הלא טובים הידועים לו לעצמו בפרט כי כל אחד ואחד יודע הוא מצוקת לבבו בחסרונות עצמו הן בענינים הנוגעים בטבע הגוף בעניני תאוה וחמדה והרגל רע והן בחסרונות חושי וכשרוני הנפש הידועים רק לו לעצמו ומצטער עליהם בעומק לבבו אבל בה בשעה הוא נמצא במקום האור והטוב ועם היות דחומר גופו מבלבל אותו הנה כ"ז הוא בעת שאינו עוסק בעבודה דתורה ותפלה אבל בעת עסקו בידיעת והשגת השכלה אלקית הרי אור הוי' ממש מאיר במוחו וכאשר מבין זאת בהבנה טובה הרי מתפעל על זה במאד והאור הזה דוחה את חושך הרע אשר כהמס דונג מפני אש יאבד הרע שלא יוכל לעמוד במקום הקדושה כלל ובירור זה הוא בדרך מלמעלה למטה דגם שמוצא א"ע כנ"ל במצב לא טוב מ"מ לא ימנע א"ע מלגשת אל הקדש בהשגות אלקות וגילוי המשכת אור האלקי עד אשר יזדכך גופו בהעבודה דמלמעלה למעלה אלא אדרבה מתחיל בעבודה מלמעלה למטה והוא שיטריד מוחו בהתבוננות בהשגה אלקית בענינים הקרובים אל הבנתו וכמו להתבונן בגדלות הבורא בפרטיות דוקא ועימיק דעתו ולבו בזה לחזור עליהם כמה וכמה פעמים עד שיוקלט היטב בכלי מוחו וכלי שכלו וירבה להתבונן בזה שהוא אור אלקי עד שיוקבע האור הזה במוחו ולבו ואז ממילא יפול כל רע שבמדות וחומריות גופו עד שיזדכך מעט מעט ובהרגל עבודתו זאת יומם ולילה בג' תפלות שבכל יום ובעסק התורה וגם בעניניו בעניני עולם מתנהג כפי הראוי להיות עפ"י התורה הנה עי"ז הוא מתרומם במצב ומעמד נעלה עד שאינו שייך כלל להרע היינו גם מצד נפש הטבעית שלו דכללות האדם מתעלה במעלה עליונה יותר והוא מה שהטוב דנה"ט עולה ומתאחד עם הנפש האלקית והרע נדחה שאינו שייך לזה כלל עד שבכל מקום שהוא אינו תופס בהגסות והחומריות של הדבר ההוא כ"א בהדקות והאלקות שבו. קיצור. ימשיך בביאור בעבודה הבירור דמלמעלה למטה דעושה חשבון צדק ממצבו הלא טוב (וגם מהמעלות שלו) ועובד להמשיך ולקבוע אור אלקי גדול במוחו ולבו שע"י במילא נדחה החושך.

וכל דכל ענין העבודה באופן הלזה הוא דתחלת עבודתו לזכך גסות הרע ואח"כ מזכך גם את דקות הרע ואח"כ עובד בבירור הטוב והמעולה לעלות במעלות מתתא לעילא בעילוי אחר עילוי בהטבת כשרון הכלים שיוכלו לקבל גילויים היותר נעלים. קיצור. יבאר בעבודה הבירור מלמטה למעלה ההתחלה לזכך גסות הרע אח"כ גם דקות הרע ורק אחר זה מברר הטוב ע"י הנה"ט פועל גם בנה"ב ואז רב תבואות בכח שור: ט והנה יש עוד אופן בירור שהוא בדרך מלמעלה למטה דהנה הבירור דאופן הא' הנ"ל הוא דבר כבד מאד ובפרט הבירור דדקות הרע דלא שבק חיי לכל ברי' כי מי הוא זה אשר יוכל לזכך גופו באופן הבירור מלמטה למעלה להגיע למעלת ומדריגת זיכוך כזה עד שיוכל לעלות ולידבק באלקים חיים וגם אריכות הזמן דרוש על עבודה כזו דהנה כל עבודה ובפרט עבודה פנימית כזו בסדר מסודר מתתא לעילא דורש זמן מרובה וישנו עוד אופן בירור והוא בדרך מלמעלה למטה והוא שיתבונן היטב במעמדו ומצבו באשר הוא לידע כל פרטי עניניו מבלי לטעות בעצמו הן מצב חושיו וכשרונותיו בידיעת התורה בגליא שבתורה ובפנימיות התורה והן מצבו ביר"ש בקיום המצות ובעבודה שבלב בתפלה והן מעמדו בענין מדותיו טבעותיו וכל עניני רגילותיו אשר בהתבוננות זו צריך להביא בחשבון גם עניני המעלות אם יש לו דבדרכי העבודה הנה כשם שצריך לידע חסרונות עצמו הנה כמו"כ צריך לידע מעלת עצמו ויזהר במאד שלא להרבות על המדה בשום אחד מהענינים הן בהמעלות והן בהחסרונות ויעשה חשבון צדק ומדויק במצב ומעמד כחות נפשו ובמה הוא טבוע ומקושר ער זאל אויף ריכטיג וויסן אין וואס איז ער פארטרונקען און צוגעבונדען ואחר שידע כל זאת ברור ומדויק יאמר ללבו הגם שאינו ראוי לעלות להיות כלי לאלקות מצד כי גופו לא נזדכך עדיין וגם במעשה הטוב אינו כראוי להיות מ"מ יוכל להיות שינקה מכל רע ע"י שיאיר אור אלקי בהשגה שבמוחו ולב בתכלית העומק גם ביתר מכפי מדתו ושיעורא דילי' ואז הנה האור האלקי שבהשגת מוחו ולבו דוחה את החושך דהרי מעט מן האור דוחה הרבה מן החושך דלגבי אור האלקי הנה גם חושך לא יחשיך וכנראה בחוש דבהאיר אור האלקי בהשגה שכלית בתוך המוח והלב מעט הנה מיד תפול כל זוהמת וחומריות הגוף באותה שעה עד אשר יסיח דעתו ולבו לגמרי מהבלי העולם וכמו שידוע לעובדי הוי' בתורה ותפלה דבשעה שהם עסוקים בלימוד השגה אלקית בפרטי עניני ההשכלה היא בענין בריאה יש מאין או בענין ממלא כל עלמין וסוכ"ע וטרודים בהשגת הביאורים וההסברים אין כי האין האלקי עומד תמיד בהיש להוותו ולהחיותו והסברי הפרש אור דממכ"ע ואור הסוכ"ע בדוגמאות מכחות מקיפים ופנימים שבנפש הנה אז הם מרגישים

40) המשך תער"ב ח"ב ע' א'מח. ...אופן העבודה בזה תחלה הוא בבחי' גסות הרע והחומרי' יותר ואח"כ גם דקות הרע כו' דא"א לתקן תחלה דקות הרע וע"ד אם יאמר טול קיסם משיניך אומרים לו טול קורה כו' דא"א להתקיים התיקון בדברים הקלים אם לא יש תחלה התיקון בענינים הגדולים כו' וגם אינו בא כלל על דקות הרע לידע כל חלקי הפרטים בזה כו' וה"ז מוטעה מכל הצדדים והיינו שאינו בא על חלקי הדקות באמת (ובפנימי' הענין הוא שאינו נרגש אצלו באמת הרע בזה) ומה שהוא עושה בנפשו אין זה מתקיים כלל כו' כ"א שתחלה יברר ויזכך עצמו בענינים הגדולים ואח"כ הוא בא גם על חלקי הדקות ויתקן אותם ואז הוא בקיום בנפשו כו'...דכאשר הנשמה נתפס בגשם אינו מאיר בה אור התו' ואור התפלה דההשגה וההתבוננות בתפלה אינו כדבעי שאינו משיג בטוב ואינו מאיר בו האור כו' וכ"ש שאינו בבחי' דבקות כו' ובזה צ"ל תחלה הבירור בדרך מלמטלמ"ע להסיר ההעלמות וההסתרים שיאיר בו אור נפשו האלקי כו'.

41) סהמ"צ להצ"צ מצות יעוד או פדיון אמה עבריה (פד, א). אמנם האמה הוא בחי' מי שיש לו מוח"י דגדלות בחי' בינה ליבא ובה הלב מבין כשהוא נתפס בעמקי הלב ואז נהפכו מדותיו מטבעם שיהי' התשוקה לאלקות בשינוי ממהות תשוקתו לחמדי עוה"ז ובהתפכות המדות למשל אם הי' בעל התנשאות יהי' עבודתו לאלקות בשפלות לא מחזיק טיבותא לנפשי' וה"ז כמו עבודת האמה להפוך התבואה להיות מטעמים ערבים ומתוקים וז"ש רבקה ואעשה כו' מטעמים וגו'.

תו"ח שמות ד"ה וכי ימכור (עא, ב ואילך). עבודת אמה העברי' שיהפך מהותו לגמרי ע"י בישול כמשי"ת...ובחי' אמה הוא בחי' נשמה ומוחין כמשי"ת, והוא בכל ניצוץ אלקות בתפלה להפך המהות כמשי"ת והוא בחי' גדלות המוחין...וע"י הגדלות שלמחר בתפלה ע"י בחי' האמה העברי' יהפכו לטעם מאכל ישראל מפרנסין כו' וד"ל. והנה אף מי שיש לו בחי' נשמה הוא בחי' בינה לבא הלב מבין, הוא עבודת האמה שאינה בבחי' שפלות כ"כ לצאת החוצה ולהביא הביתה אלא עבודתה בבחי' פנימי' דהיינו מה שכבר הובא לבית ה[י] א מתקנם ע"י בישול וטחינה ואפי"י כו' להפכם למהות אחר רוחני דק שיהי' בהם טעם המשיב את הנפש האוכל [את ה]מאכלים כו', והוא ענין רבקה שעשתה מטעמי' ליצחק, דהיינו בחי' ראי' השגה באלקות המהווה כו' כשהוא נתפס בעמק[ות] הלב שנקודת הלב מבין ומשיג בענין אחדות ה' אז התפעלות התשוקה להמשיך ולהדבק אחרי ה' הוא עדיין בראשית

37) תניא ספמ"ג. אהבת עולם היא הבאה מהתבונה ודעת בגדולת ה' א"ס ב"ה הממלא כל עלמין וסובב כל עלמין וכולא קמיה כלא ממש חשיב וכביטול דבור אחד בנפש המשכל' בעודו במחשבתה או בחמדת הלב כנ"ל אשר ע"י התבוננו' זו ממילא תתפשט מדת האהבה שבנפש מלבושיה דהיינו שלא תתלבש בשום דבר הנאה ותענוג גשמי או רוחני לאהבה אותו ולא לחפוף כלל שום דבר בעולם בלתי ה' לבדו מקור החיים של כל התענוגים שכולם בטילים במציאות וכלא ממש קמיה חשיבי ואין ערוך ודמיון כלל ביניהם ח"ו כמו שאין ערוך לאין ואפס המוחלט לגבי חיים נצחיים וכמ"ש מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ כלה שארי ולבבי צור לבבי וגו' וכמ"ש לקמן...והנה בחי' אהבה זו פעמים שקודמת ליראה כפי בחי' הדעת המולידה כנודע [שהדעת כולל חסדים וגבורות שהם אהבה ויראה ופעמים שהחסדים קודמים לירד ולהתגלות] ולכן אפשר לרשע ובעל עבירות שיעשה תשובה מאהבה הנולדה בלבו בזכרו את ה' אלקיו ומ"מ היראה ג"כ כלולה בה ממילא רק שהיא בבחי' קטנות והעלם דהיינו יראת חטא למרוד בו ח"ו והאהבה היא בהתגלות לבו ומוחו אך זהו דרך מקרה והוראת שעה בהשגחה פרטית מאת ה' לצורך שעה כמעשה דר"א בן דורדייא. אבל סדר העבודה הקבועה ותלויה בבחירת האדם צריך להקדים תחלה קיום התורה והמצוות ע"י יראה תתאה בבחי' קטנות עכ"פ בסור מרע ועשה טוב להאיר נפשו האלקית באור התורה ומצותיה ואח"כ יאיר עליה אור האהבה [כי ואהבת בגימטריא ב"פ אור כידוע ל"ח]:

38) לקו"ת בלק ע, ג. ואיך ממשיכים גילוי זה ודירה זו בתחתונים הוא ע"י בחי' אתכפיא ואתהפכא כמשל המלך ב"ו שרוצים לעשות לו דירה נאה שצריכים לפנות ההיכל מכל לכלוך וטינוף כו' ואח"כ לסדר שם כלים נאים מטה ושולחן כסא ומנורה כן עבודת האדם כמ"ש ויניחו בג"ע לעבדה ולשמרה. וארז"ל לעבדה זו רמ"ח מ"ע ולשמרה זו שס"ה ל"ת דהיינו הל"ת הם לבער הרע ובערת הרע מקרבך שלא יהיה שום לכלוך וטינוף ח"ו והמ"ע הם עד"מ תיקון וסידור כלים נאים שע"י יהיה הדירה בתחתונים שהוא ענין גילוי והמשכת אור א"ס ב"ה למטה (לע"ל) ועתה ההמשכה בהעלם). וזהו שנק' עבודה לשון תיקון היינו שע"י עבודתנו אנו ממשיכים שיהיה הגילוי למטה שאנו מתקנים תיקון זה ע"י עבודתנו...וזהו ענין רמ"ח פקודין רמ"ח אברים דמלכא שהם כלים להשראת אור א"ס ב"ה כמו שהאברים הם כלים לאור וחיות הנפש וזהו שאנו מברכים אשר קדשנו במצותיו כו':

עוד (לא נעתקו).

כמ"ש במ"א, והיינו אותיות הנפש אלקי' והתגלותה כל היום במחזור"מ בתו' שיתעסק בקרירות והוא בחי' הקטנות שבה כידוע, כאשר יהיו האותיות שבה שמורי' מרע ועושי' טוב אז ביכולתם להוסיף תוס' קדושה למחר בתפלה בבחי' ראי' שבה עד שלא יחשיך לה נוגה שלה הרגשת היש וכו'. והיינו פדיית אמה מנוגה שלה ע"י הפדיון שלה שנתנה אותיות שלה להוי', וזהו ע"י שהסוס רץ בקרירות ביום שעבר יהי' קדש להוי' דהיינו בחי' [ראי'] שבלב יהי' מופשט מנוגה שבה וכנ"ל וד"ל, וזהו ענין שהקטנות מועילי' לגדלות וד"ל. והנותן פדיון האותיות שבה הוא אדוני' כמ"ש והפדה אם לא יעדה, וענינו מובן למשכיל שהוא הארת בחי' המקיף שבנפש בעת הקטנות כל היום שלא יטנפו ברע ויעשו טוב, שההמשכה אשר מאליו וממילא כל היום הוא שמור במדו"מ מרע ועושה טוב הוא רק מצד הארת המקיף שבפנימי' כח מ"ה שבנפש שהיא אדון אל בינה ליבא, וזהו והפדה הוא גורם סיבת הנתנה שלה בפדיון דאותיות וד"ל. וזהו לא תצא האמה מגשמיות נוגה שלה כצאת העבדים המה מדות דאלק[ות] מנוגה שלהם שאין יציאתם אלא ע"י התעוררות בחי' ר"ר עליהם ע"י בכי' ומואס בחייו, שבינה ליבא עושה מהם מטעמי' עי"ז, כי המה בבכי יבאו ע"י הארה כנ"ל להפיכת המדות להיות כי הנוגה שלהם גסה מאד בתשוקת וחמדת עוה"ז כו'. לכן אין פדיון האותיות מועיל לעבד העברי האסור וקשור בהם להוציא מנרתקם כו' כ"א ע"י הבע"ת האמיתי, אנו בעינן למהוי קדם מלכא, והוא בחי' אל דמי לך שהוא ביטול היש כידוע ע"י בינה ליבא דוקא אז מעוררי' רחמים המרובי', הוא התפשטות הארה לבד מן הרצון שבנפש המדיח ומעביר גסות הנוגה דמדות מים הרעים דתשוקת עוה"ז נמתקים במים היפים דנהרי אפרסמונא דכיא הוא המשכת הארת הרצון שהוא נמשך ברוחב בנהר כמ"ש במ"א כו' וד"ל. אבל בינה ליבא ביציאתה מנרתק נוגה שלה לא תצא ע"י בכי' כ"א ע"י פדיי' או יעוד כנ"ל. ועיקר ענין היציאה הוא ענין המס"נ לאחר התפלה בנ"א שהוא היציאה ממהותה לגמרי ולהכלל במקור חוצבה, ובעת יציאת המדות יצאו בבכי מפני גסות נוגה שלהם, אבל יציאת ההשגה ממהותה אינה בבכי מן הרגשת היש כו' כי עוז וחדוה בפנימי' בינה שבלב ע"י פדיי' או יעוד וד"ל. והנה עי"ז יובן למשכיל למעלה בנער מט"ט עבדא דשכינתא [דמטרוניתא] ואמה הוא חב"ד דבריא' ושש שנים שהוא ו"ק הנמשכים ממנה שהוא מדות שבשכל הוא יעבוד להמשיכם לעולם הבריאה וכן ו"ק דיצי' ועשיי' הי' חנוך תופר מנעלים דיצי' ועשי' לחברם ולייחדם באמה וכו' והוא [כ]משל הבאת העבד העברי מבחוץ וד"ל, אבל בחב"ד דבריא' אין עלייתה ומ"ן שלה במי בוכי' אף אם רעה בעיני אדוני' אלא יפדנה בבחי' אותיות שבה שהוא הארת הראשית בסוף

המשכתה מפנימי' בינה שבלב כו'. ולכן יוכל להיות בה שינוי הטבע מכמו שהוטבעה התשוקה בגסות הנוגה דהיינו שיהי' התשוקה אלקי' זו בהיפך ממזיגת הטבע דנוגה, מפני שהיא עדיין בבחי' חירות מההשראה בנוגה כו' להיותה עדיין בבחי' ראשית המשכתה מבינה שהלב מבין בבחי' ראי' באלקות וד"ל. וזהו ענין עבודת האמה העברי' להפך המהות של מזיגת הטבע דנוגה מהיפך להיפך אם הוא בעצם בעל התנשאות לא יהי' בתפל[תו] שום התנשאו' והגבהה, הלא דבר הוא כו' וכידוע, אדרבה יהי' שפל מאד כאלו לא עשה כלום ולא מחזיק טיבותא לנפשי' שהוא עושה דבר מה כו', וכיוצא בזה בחסדי' וגבורות והתפארות ישנה האופן שהוטבעה בהן כו' וד"ל...וזהו שרבקה הוא בינה השורה בעולם הבריאה עושה מטעמי' [מ]גסות דנוגה דיצי' שמהפכת המהות ונעשה הרצון בלב התשוקה רק תשוקה ורצון א' לה' ועמך לא חפצתי כלל כו', אך זהו בהפיכת תשוקת המדות שבבהמית ע"י בינה ליבא. אבל גסות דבינה עצמה שהיא דקה ביותר לא נהפכת עי"ז וצריכה פדיי', דהיינו הבחי' ראי' שבנוגה התופסת ליש ודבר כו' עדיין יהי' אף במי שיש לו בחי' נשמה בינה ליבא כו'. וזהו אם רעה קליפה דבריא' שמועטה רע בעיני אדוני' ז"א דאצי' אשר לא יוכל לייעדה, שהיעוד קודם למצות פדי', והיעוד הוא שהאמה העושה המטעמי' שהוא בחי' בינה ליבא תצא מגשמיות נוגה שמסתירה ולא תעסוק להביא אש של הדיט גסות נוגה דיצי' להפכם כו', אלא יומשך עלי' אש של מעלה שלהבת יה שהשגת ה' הנתפס בעמקי הלב הוא יש ודבר, וכשיתגבר הרצון והתענוג שלמעלה מבינה שבנפש אז יהי' סתירה גמורה בההשגה שתהי' כלא הי' ונסתר אז גם כל פרצופה שעשתה מטעמי' בהמדות שהפכתם כו' ולא תקרא אז אמה כ"א כלה שהוא בחי' כתר שבה. ושם אין אחיזה לנוגה דבינה ובטילה לגמרי שאין שום הטבעה לתפוס ולהכניס את היש כו', שזה הסימן לתגבורת הרצון בחי' יחידה כאשר יהי' ההתחדשות מאין ליש בהפלאה עצומה בכל רגע וכמ"ש במ"א והי' ביום ההוא תקרא לי אישי ואל אישך תשוקתך באש שלמעלה כהנא רבא חסד דאצי' הממשיך תשוקה לאשה וכלה זו כמ"ש במ"א, וזהו היעוד לאמה שייעדנה כ"ג דלעילא שהוא אדוני' שלא תעשה לו עוד מטעמי' כאשר אהב יצחק שהוא גבורות דז"א דאצי' וכו' אלא תהי' מיוחדת עמו ככלה וד"ל. ואם רעה בעיני אדוני' שלא יוכל לייעדה ככלה מפני גסות נוגה שלה שמחמתה א"א להתגלות בה בחי' הרצון הנק' כלה כידוע אז והפדה לפדות בשק"ל כופר נפשה להוי', פי' שלהיות גסות נוגה דבריא' דקה מאד יועיל להנפש אלקי' הפדיון שתתן דבר אחר תחתיו אפי' דבר הנמוך שבה ואז נחשב כאילו היא עצמה עלתה מגשמיותה כו'. והוא ענין כל מה שהסוס רץ ומיצל יהי' קדש לה' והוא תא הרצים

כו', או לבנו שהוא ו' זעירא ייעדנה כו' וד"ל... כשמתפשט' בלב התבוננו' השבח בקירוב גדול [בלב] לעמוד עליהם בהכרה שבלב כו' הוא בברכת יוצר אור, שמשם מתחיל כניסת ז' היכלות דמדות להפכם לה', מפני שאין הפיכת המהות אלא בבניה ליבא כנ"ל ובק"ש שאז התקשרות אמית' הנפש בה' אחד מהות מדותיו ית' וכידוע. לכן תחילה צריך לה[ת]תקן בנפש היכל האהבה שהוא נתקן בברכת אה"ר, והיינו ע"י בינה ליבא יהי' תשוקת הלב באחדות גמור עם ההתבוננו' ויהי' בחי' היכל לה' כידוע, ואז ע"י ההיכל יכול ההתבוננו' שבנפש באחדו' הבורא לקבל השרא' אלקות בהיכל שבה כשאומר פסוק שמע ישראל כו', דהיינו כמו שהוא באמת ענין אחדות הוי' כו' ולא רק כמו הגבלת ההתבוננו' שבנפש וד"ל. וקודם ש"ע הוא היכל ק"ק והוא היכל החכ' שבנפש להפוך חשך ההשגה אלקי' דהיינו כשיאיר היטב [בנפש] ענין ההתחדשות מאין ליש ולא יסתירנה נוגה דבריא כנ"ל, והוא עבודת אמה העברי' בינה ליבא לתקן נוגה שלה וכנ"ל והוא עיקר תיקון בחי' כסא כו'.

ד"ח שער התפלה פס"ו ואילך. ויובן כל אלה ע"ד הנ"ל בפ"י הפסוק בפ' משפטים וכי ימכור איש את בתו לאמה לא תצא כצאת העבדים כו'... ובחי' נשמה שבמוח היינו בחי' אמה העברי' (שע"ז) אמר וכי ימכור איש זה הקב"ה את בתו ברתא דמלכא שהיא הנשמה האלקי' לאמה כו' כמשי"ת לא תצא כצאת העבדים ע"כ וע"ע בחי' נור"ו כו'... בתו, היא ברתא דמלכא, כמו שהיא בבחינת האצילות, ונק' צדיק וטוב לו, וכמו שאמר נשמה שנתת בי טהורה היא, טהורה ממש כו', אתה בראת, כשירדה לעולם הבריאה, נק' צדיק ורע לו, שבהתלבשותה בנגה דבריא' הרי רובו טוב ומיעוטו רע וכנ"ל. וזהו וכי ימכור איש זה הקב"ה, את בתו לאמה, בעולם הבריאה שנק' אמה העבריה כו', שלמעלה מבחי' עבד עברי, וזהו לא תצא כצאת העבדים... ומיוצר עד ש"ע הוא בחי' אה"ע... יוכשר לב זה לבא למעלה במקום קרבן... אחר שיקריב לבו לה' ברשפי אש שלהבת יה, שנק' אש של מעלה, והוא בחי' בינה לבא הלב מבין כו', והיינו בחי' בישול באש ה', שמרכך הלב ומביאו לכלל טעם בשר כו', שיקרא אכילת אדם העליון, כמו בקרבן בהמה ע"ג המזבח באש של מעלה כו', והוא כאשר נתפעל הלב בעומק היטב עד שנתרכך מקשיותו וגסותו. והענין הוא, שמצד עומק ההתפעלות אלקי' בתוך תוך הלב נפל מגסותו הטבעי ונעשה כמו בשר מבושל שהוא רך וטעמו טוב כו', וכמו לבי ובשרי ירננו אל אל חי כו' (וכמשי"ת בבחי' אמה"ע כו')... הבשר... יוכשר למאכל... שיבשלם היטב ויבא לכלל טעם בשר, וכמ"כ הקמח והתבואה... מאכל אדם... שיאפנו בתנור כידוע, והבישול והאפיה... שייך... (לאמה העברי')

שבבית שהיא האופה ומבשל' כמשי"ת)... והנמשל מכ"ז יובן למשכיל עד"ז בעבודה שבלב בנה"ט בעת התפלה... הלב הטבעי להיות למאכל וטעם... כשיבוא לכלל בישול ברשפי אש שלהבת יה כו', שיפול גשמייות לגמרי, ויהי' בבחי' הרוחניו' האלקי' כרוח האדם ממש, עד שיעלה כקרבן לריח ניחוח להוי' דאצי' כו'... וזהו וכי ימכור איש את בתו לאמה. בתו, ברתא דמלכא, שהיא הנשמה. לא תצא כצאת העבדים, עבד כנעני ועבד עברי הנ"ל, שהמה בחי' נפש ורוח כנ"ל, כי כל כבודה של בת מלך ברתא דמלכא, פנימה דוקא, שאין דרכה לצאת החוצה לקנות בשר ודגן כו', והיינו בחי' אמה העבריה, בחי' נשמה שנמכרה לאמה כו' כמשי"ת... לפי ערך בחי' רצוא שלו בתפלה בעבודה שבלב ומוח כך יהיה ערך בחי' השוב שלו בלימודו מיד אחר התפלה, והיינו כאשר התפעלות אלקות שבמוח ולב היה מצד בחי' עצמות אלקות, שהוא בחי' נשמה (כמשי"ת בענין אמה"ע), הרי בחי' השוב הוא מלמעלה הרבה, שהוא רק להמשיך עצמות אא"ס באותיות התורה כדי להאירה בתוס' מרובה על העיקר, והיינו לשמה לשם התורה עצמה (וכענין דוד ה' מחבר תוש"מ כו'), כידוע דאור תורה היינו רק בחי' נובלות חש"מ שבעצמותו ממש כמשי"ת... בבחי' נשמה, שהוא המכוין במצות בבחי' יחוד העליון האלקי, שנקרא יחוד קוב"ה ושכינתיה, וכמו עוסק בתורה לשמה לשם התורה, להמשיך אא"ס בחכמה שבתורה, כך עושה מצות הצדקה להמשיך גלוי אא"ס באור חסד עליון שנקרא דרועא ימינא כו', ובמצות תפילין בד' מוחין דז"א, ובציצית בל"ב נ"ח דמקיף דמל', וכה"ג. וזה... ביכולת... מי שיש לו נשמה שהיא בחי' התפעלות עצמיות באלקות, עד שנהפך מהות גסות דנגה דנה"ט כמשי"ת, שזהו בבחי' אמה"ע. וע"ז ג"כ אמר אשר יעשה אותם האדם, שהוא הנשמה, וחי בהם, אע"פ שהנשמה א"צ תיקון (רק תחלה אדעתיה דנפשיה), מ"מ ע"י גלוי אור א"ס שממשיך במעשה המצוה יחיה את האדם ג"כ וד"ל... ובכל זה יובן הפרש בין ע"ע לאמה העבריה, שע"ז אמר וכי ימכור איש את בתו לאמה לא תצא כצאת העבדים כו'... זאת עבודת האמה העבריה אשר בבית שתקח הבשר החי המוכן בבית לבשלו בקדרה ולצלוחו בכמה מיני מטעמים שונים שיהיה בו טעם לכל א' כרצונו, כמו ועשית מטעמים לאביך כאשר אהב כו', וכן מן הקמח תעשה לחם ע"י אפיה בתנור, וכל מיני מאכל השולחן כתיקונם, הכל ע"י אמה העבריה דוקא, שהיא המבשלת והאופה הכל כו', ואחר שתגמר מלאכתה ועבודתה תביא על השולחן אשר בני הבית מסובים שם כל מיני מאכלים ומטעמים, לכל א' וא' כרצונו וטבעו, לא יחסר להם דבר, אפי' מלח ופלפלין ובצלים וכה"ג. אבל תיקוני הבית וכל כליו אין חל עליה כלל, כי הרי אמה היא ולא עקרת הבית, רק על אשת בעה"ב או בתו שמסור

בי' אחידא בי' להיטא כו', וכמ"ש במ"א בה' תתהלל נפשי , בה' ממש כו'... וכידוע דכאשר בא אור האלקי ממש בגלוי יהופך גם גסות דנגה מהיפוך להיפוך, וזהו כאשר נכנסה אור הנשמה האלקי' בלב הטבעית אז נהפך גסותו הטבעי מגשם לרוחניות האלקי' ממש, בלתי ידבק אחר תאותיו החומרי' ואחר מדותיו המוטבעים, כי ישונה בו בחי' הטבעיות מן הקצה לקצה כל היום דוקא, כמו אם איש רחב לבב וגסות הרוח הוא יושפל לבבו בטבעיות בבחי' לב נשבר, ונפשו כעפר לכל באמת, ורך כקנה ממש, היפך הקושי כארז שבטבעו, היינו היפוך ההתנשאות והחוצפא, עד שכל רואהו לא יכירונו, שנראה כאלו נשתנה טבעו כו', וזהו מצד שכ"כ נתגבר בו בחי' הביטול לאין האלקי באור נשמתו, שנמשך בעומק הלב החומרי, עד שגם הוא נשבר ונפל מגסותו וגאותו לגמרי, כי פחד אלקי' בתוך תוך לבו הטבעי להיות שפל ונבזה בעיניו נמאס, וכאילו אינו במציאות כלל וכמותר בעולם כו'. וא"א להיות זה כל היום בלי שינוי לעתים שלא יגבה לבו כטבעו גם בעת גודלו כו', רק אם התפעלות הביטול לאין הוא בבחי' עצמיות בנשמי', עובר כל חלקי עומקי בשר הלב, ונק' אלקי בקרבי ממש, שהוא הלב מבין, הלב הגשמי מבין, שהוא בחי' רשפי אש האלקי שעבר כל חלקי גשם הלב (בל"א ער האָט די התפעלות אלקי דער הערט בבשר הלב גאַנץ טיף לבחי' אלקות שבמוח כו' איז ער זייער צו בראַכין בעצם כו') (ולא יפלא איך הלב הגשמי מבין באלקות בבחי' עצם הביטול לאין כנשמה עצמה, מאחר שנגה דבריאה רובו טוב כו', וכשטן לש"ש נתכוין שית' בסמוך), לפי שיש אודנין דלבא בגשמיות שיכנס שם השמיעה בעומק חלל השמאלי שבלב (כאדם שמתפחד בלב מאיזה בשורה לא טובה נק' בל"א ער האָט גוט דער הערט גאַנץ טיף אין האַרצין), וכמ"ש ר"נ סבא לרשב"י, שנכנס בלבו בעומק כו', זכאה מאן דמליל על אודנין דשמעין, שזהו אודנין דלבא, שע"ז אמר הלב מבין ושומע כו'. וזהו פי' הפשוט דשמע ישראל, שהיא הנשמה שנק' ישראל, ושמיעתה בבינה, וכמ"ש ונשמת שדי תבינם, ובינה לבא היינו ואהבת בכל לבבך בלב הטבעי ג"כ וד"ל .

וכמ"כ נהפך הטבעיות בכל המדות החומריות שבלב, שאם הוא איש מהולל ושוחק בטבעו יהפך לאיש כפוף ראש כאגמון מפני פחד אלקים, כמו במ"ש טבעית במילי דעלמא, וכך אם הוא מחומם בטבעו יהפך לקרירות מצד היותו מואס בכל תאוה ואהבה זרה בלתי לה' לבדו. וזהו מצד בחי' התגברות התשוקה אלקית בלבו בעצם באהבה רבה בתענוגים עצמיות, כמ"ש לבי ובשרי ירננו אל אל חי (מצד שעונג הנשמה העצמי האלקי' בא בתוך חלל הלב לעומק, שזהו שלהבת יה שלהובי דרחימותא בלב הטבעי דוקא כנ"ל), לא יוכל לדבק לבו לשום דבר זולתו המנגד

בידה כל תיקוני הבית והיכליו לקשט', כמו במטות מוצעות ושולחנות וכסאות וכלי כסף וזהב, וכל הצריך תיקון בלבוש שיהיה נאה ומתוקן במעשה רוקם וחושב, הכל מוסר ליד אשתו עקרת הבית או בתו, וגם צרור הכסף לקנות בשוק כל הצריך למזון ולבוש ובית כו'... והנה עוד זאת עבודת אמה העבריה, לבד הבישול ואפי' במלאכת תיקוני המאכלים, הנה כל צרכי עבודת הבית וכל אשר בבית ניתן בידה, היינו גם המפתחות מעקרת הבית, שתשמור הכל ולא ילך לאיבוד כל אשר בבית, ולא עוד אלא שיש עליה עבודה רבה בתיקוני הבית דוקא, ולא לעשות כלים ושולחנות ומטות וכה"ג, אלא אותן הכלים שכבר יש בבית כמו המטות ושולחנות והלבושים וקשוטי הבית צריכה האמה להציע המטות מידי יום ויום ולכבד הבית מכל פסולת ומיאוס ולרחוץ השולחנות ולכבס הלבושים ולנקות כל כלי כסף וזהב וכל קשוטי הבית... להשגחה בעין השכל וטוב ההבחנה בלב מבין... אמה העבריה הנמכרת אינה עושה עבודת שפחה כלל וכלל (רק הצעת קערות וכלי כסף בשולחן והצעת בגדי יקר לבעה"ב ואשתו ובניו הניתן בידה לשמור, מידה יבוקש הכל, זהו השייך לאמה העבריה) והנה עכ"פ מובן מכל הנ"ל באיש המוכר את בתו לאמה, שזהו בחי' הירידה הגדולה והעצומה מאד, כי היתה בבית אביה עקרת הבית, מושלת בכל אשר לו כמו על שלה ממש, וכעקרת הבית דאשתו כגופו דמיא, דבטח בה לב בעלה כו', וכאשר נמכרת לאמה הרי היא נעשית מבשלת ואופה, לעבוד עבודת הבישול ואפיה, שלא היתה עושה זה כלל בבית אביה, ולא עוד, שאין מלאכתה לצורך עצמה רק בשביל בני הבית, שיהיה להם מיני מטעמים בכי טוב, ובדרך עול עלי' לעשו' להם בכי טוב כו', ואין לך ירידה גדולה מזו, אע"פ שמלאכתה כמלאכת ועבודת עקרת הבית עצמה בכל תיקוני הבית, אך דרך עבודה ועול הוא כו'. והנמשל מכ"ז יובן למשכיל למעלה, בהפרש שבין עבד עברי לאמה"ע בבחי' העבודה האלקי', בג' אלה בתפלה ותורה ומצות בפ"מ כנ"ל. דהנה בעבודה שבלב בתפלה, הנה מבואר למעלה ההפרש בין ע"ע לאמה"ע, דהיינו בעצם התפעלות אלקית שבבחי' נשמה, שלמעלה מבחי' רוח כו' (דנשמה בעולם הבריאה ורוח ביציר' כו', ובבריאה גם בחי' הנגה רובו טוב כנ"ל), הוא בחי' בינה לבא, הלב מבין כו', עושה רושם התפעלות אלקי בלב הטבעי, באמצעות רשפי אש שלהבת יה שבלב, בתוך תוכו, עד שנהפך המהות הטבעי, כמשל היפך גסות וקשיות הבשר החי, שיצא טעמו בבחי' טעם הרוחני ע"י הבישול באש כו'. והענין הוא, משום דהתפעלות האלקות שבבחי' נשמה הוא מצד בחי' עצמיות, כמ"ש כל הנשמה תהלל, נשמה מצד עצמה תדבק באלקי', כניצוץ בשלהבת, בלתי תפרד כלל וכלל אפי' מעט רגע, וכמאמר רשב"י בחד קטירא כו'

כנגדו, וזה א"א לומר בג"ש הראשונות דהן שעת העלאת מ"ן דתפל', וכמאמר חסיד'י הראשונים היו שוהין שעה א' קודם התפלה ומתפללין שעה כו', אלא צ"ל דג"ש שיושב ועוסק בתורה היינו שלומד לעצמו, והוא הנקרא עוסק בתורה לשמה למטה באדם התחתון.

והענין הוא, כמ"ש שהקב"ה מתפלל כו', כך יושב ועוסק בתורה, דהיינו שממשיך מעצמות אא"ס שלפני הצמצום דקו"ח כו' שיאיר בחכמה שבתורה, וזהו לשמה, לשם התורה, לחבר בחי' תוש"מ בעצמות ממש, והוא ע"י שהקב"ה שהוא אדם דאצי' עוסק בתורה, והוא ש"ס דמשנה חייב זכאי כו' כמו שהוא בבחי' עולם האצילות, ונקרא מדות שבחכמה דתורה דאצילות, כמו בתורה שלנו הנגלית בעולם העשיה, ואחר שעסק בתורה לעצמו ג"ש יושב ודן את העולם כו', שהן כמו מדות חייב זכאי טמא טהור שפוסקין באיזה ענין שאלה ע"פ המדות שבחכמ' דש"ס חייב או זכאי כו', כך דן את כל העולם אם לחסד או לדין כפי שיגזרו מדות שבתורה, וזהו מלך במשפט יעמיד ארץ, שהוא בחי' התיקון, שבתורה יעשה דוקא, וכמ"ש ה' בחכמה יסד ארץ כו'. והנה מיד שיפסוק ויגזור בדין ומשפט, זה יעלה וזה ירד, בין בנשמות בג"ע בין במלאכים דעשיה, עד מלכי האדמה, וכל איש כפי מעשיו ידונו ע"פ התורה, גם בחלקי דצ"ח כו', והעולה ע"פ הדין והמשפט יהיה אופן ההמשכה אח"כ בג"ש השלישיות שזן את העולם כו' (והיינו מחצי היום ולמטה, דשש שעות הקודמים עוסק בתורה ודן כו', ואע"פ שנותן לחם לכל בשר מדי יום, וזן כל העולם מקרני ראמים כו', עיקר זה הזמן למעלה בחצי היום בשולחן העליון שלפני ה', שהוא זמן מאכל ת"ח כו', שמשם נמשך המזון לכל העולמות, כידוע בענין שלחן בצפון).

וכדוגמא זאת יובן בעוסק בתורה לשמה למטה, במי שיש בו נשמה, שהוא בצלם האדם העליון דאצילות ממש, דהנה כאשר נשמה האלקית עוסק בתורה לשמה, היינו שממשיך גלוי אור א"ס בחכמה שבתורה במדות דש"ס חייב זכאי כו', ועליו אמר דה' יושב ושונה כנגדו, לקיים מ"ש ותגזור אומר ויקם, דגם מה שע"פ משפט התורה גזר ה' לדין, יהפך לחסד בעסקו בתורה לשמה, שה' שונה כנגדו ממש (וכמו ברבה ב"נ שקוב"ה אומר טהור ואמר מאן מוכח רבה כו' שאמר טהור), שע"פ דבריהם של ת"ח שנקר' בונים יומשך הכל כו', וכידוע בפ"י דברו חכמים בהוה, בחי' דבר ה', דחכמים סיבת ההויה של כל העולמות כו' (וראיה לזה, שהרי גם בדיני התורה עצמה כתיב אלה מועדי ה' אשר תקראו אתם דוקא אפילו מוטעין כו', משום דבינה יתירה כו' א"ח עט"ב כו').

לקדושה האלקי'. ולא בסור מרע לבד, וגם לא שיש בכח בטבעו להתפעל בתאוה רעה והוא מונע מפני שלבו ברשותו כנ"ל, שזהו יכול להיות גם בע"ע בעת התפלה עכ"פ, אלא שבבחי' עצמיות נהפך טבעו המחומם לקרירות בגשמיות, ולכל תאוה וחמדה שבטבעו היה בחום והתלהבות לא יתלהב לבו כלל, מפני שנפסק אצלו החום הטבעי, מצד שנתקשר לבבו בכל עומקו רק באור האלקי, ושם כל חפצו ותשוקתו (בל"א ער איז פאר האַקט אין איין זאַך כו'). וגם זה א"א לומר שאין לו חוש התאוה כלל שא"כ לא ה' מוליד, אלא שנתמעט בעצם בלבו מכל תאוה זרה, רק לדבר מצוה מכריח עצמו (כמו בזווג ת"ח שהוא כאילו כופאו כו'). וכמ"כ בדבר שבממון כשהיה קמצן בתכלית למס"נ על פרוטה, והיה ממונו חביב עליו מגופו, נהפך להיות פזרן גדול, להפקיר כל אשר לו לצדקה, ולא ישאיר לעצמו כלום כו', ומואס בהון, ומואס בכבוד והתנשאות, וסובל חרפתו ושותק ולא יצטער כלל וכלל כו', הגם שכל זה היה להיפוך בטבעו, הרי נהפך לבו בטבעיות מן הקצה לקצה ממש. וזהו עיקר ענין כח הנשמה, שמהפך הלב בטבעיות, כמשל אמה העבריה שמבשלת ואופה שעושה מטעמים, שנשתנה מהות הבשר והתבואה כנ"ל וד"ל:

עח והנה כמ"כ בב' מדרגות דתורה ומצות יש הפרש זה בין ע"ע לאמה העברי', דהנה מבואר למעלה בג' מדרגות דעסק התורה, דמעיקרא אדעתיה דנפשיה לתקן נפשו באור תורה כו', שזהו בחי' ע"ע שיש בלבו או"ר שכלית בעומק הלב גם בנה"ט בעת התפלה עכ"פ, ומזה יש בלבו חשק נפלא שיהיה בלבו קרבת אלקים ע"י למוד התורה, לחיות בחיי אור ה' שבאותיות התורה, כמ"ש כי אמרתך חייתני כו', והוא חדאי נפשאי לך קראי כו' כמ"ש למעלה באורך. אך בבחי' נשמה דאמה"ע הוא למעלה הרבה מזה, והיינו עוסק בתורה לשמה כנ"ל. והענין הוא כידוע בביאור המאמר דיב"ש הוי היום ג"ש יושב ה' ועוסק בתורה שניות יושב ודן כו', דמלך במשפט התורה יעמיד ארץ, ולזאת מובן, דכל מה שדן את העולם מדי יום ויום בשינוי אופנים מחסד לדין ומדין לחסד בכלל ופרט בדצח"מ שבכל חלקי העולם, ועל מלכי האדמה באדמה כו' כמ"ש השופט כל הארץ כו' כמו כי לא שלם עון האמורי עד הנה כידוע, הכל הוא במשפט התורה דוקא, והיינו בג"ש שיושב ועוסק בתורה, ועסק זה היינו בכלל במדו' שבש"ס דמשנה חייב זכאי טמא טהור כשר פסול כו' (דמשנה ביצי', שהן מדות שנמשכין מן החכמה לחו"ג כו' כידוע [C]). וזהו יושב ודן, לחסד או לדין, הכל כפי משפט השכל וחכמה שבתורה, וכמו אדם נידון בכל יום כו'. אך הנה לכאורה עסק זה שעוסק ה' בתורה הוא כנגד מי שעוסק בתורה למטה, וכמ"ש ה' צלך כו', דכל מי שיושב ושונה ה' יושב ושונה

וכמ"ש רחבה מצותך מאד, בבחי' רחב עצמיות הרצון שבפנימיות אא"ס ממש כו' וד"ל.

והב', מצות הגשמיות שבפנ"מ, שנתלבש הרצון העצמי הנ"ל בעשיה בפנ"מ דגה דעשיה, בעוה"ז החומרי שכל אדם עושה, גם הקל כו', ומברך אשר קדשנו במצותיו ממש, בקדש העצמיות כו', וכתוב אלה המצות אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, היינו לכאורה שחי מחיי החיים בחי' עצמיות קדש העליון שבמצוה זו שעושה. והיה ראוי שמיד אחר המעשה דמצוה יוקדש האדם בקדש העליון, וחי ממש, לבלתי ידח ויפול כו', ואנו רואים ההיפוך, עד דעבירה מכבה מצוה, משום דיכול להיות מחצה זכיות ומחצה עונות, והיינו לפי שהמצוה בפנ"מ אין עושין וממשיכין אור עליון בבחי' גלוי גמור בנפש האדם כלל וכלל, ע"כ יכול לעשות גם עבירה כו', וכמ"ש ובחרת בחיים, שתלוי בבחירה. ועכ"ז מצוה שעושה עושה למעלה יחוד עליון באצילות, ולא בא למטה כלל וכלל, (ועד"מ המתן בסתר כו'), ולע"ל יתגלה בחי' ההעלם שבאצילות לגלוי. וזהו שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, רק בעוה"ב, דאפילו פ"י יזכו מצד מעשה מצוה שמלאים כרמון כו' בפ"מ עכ"פ. וזהו ההרחק הגדול בין ב' המזריגות הללו, בין המצוה בשרשן למעלה מעלה מכמו שהן למטה בפנ"מ.

והנה הגם שעל שניהם אמר אלה המצוה כו' וחי בהם, אך זה בתכלית ההעלם וזה בא בגלוי גמור. דהיינו אדם שבצלם אלקים בבחי' נשמה שנהפך הטבעיות דרע דגנה שבלבו כנ"ל, הרי יוכל לבא במצוה שעושה למטה מבחי' קדש העצמיות שבמצוה הרוחניות למעלה מעלה כנ"ל, בהמשכה וגלוי למטה מטה בנפש האדם, להיות יחוד העליון דאצי' שנק' יחוד זו"נ קב"ה ושכינתיה למטה ממש כמו למעלה, וזהו וחי בהם, כמו חיי העה"ב, דכתיב ונחיה לפניו ממש (וזהו כענין עוסק בתורה לשמה, להמשיך אא"ס בחכמה שבתורה למטה כמו למעלה שה' יושב ועוסק כו', כך מצוה שעושה האדם זה הוא כמצוה עליונה שה' מניח תפילין כו'). משא"כ מי שאין בו נשמה אלקי' בלבו הטבעי, המצוה שעושה היא רק למטה, ויחוד האלקי' שנעשה הוא למעלה מעלה בהעלם, ולע"ל יתגלה כנ"ל. וזהו עיקר ההפרש בין ע"ע לאמה"ע בענין המצוה, כמו בענין עסק התורה ועבודה שבלב בתפלה כנ"ל וד"ל.

(אך הנה באמת סוף מעשה עיקר, ונעוץ סופן בתחלתן כו', והוא רק המעשה מצד עצמה בקבלת עול דוקא, שנא' בזה סוף דבר כו' כי זה כל האדם, שהוא מעלה יתירה מנשמת אדם שבצלם אלקים שעושה יחוד עליון בגלוי כנ"ל, וראיה, ממה שמצוה א"צ כונה ביחודים כו'. וזהו תכלית חכמה תשובה ומע"ט כו', וכמ"ש החפץ לה' בעולות

וז"ש טוב לי תורת פיך כו', שבזה ממשיך מקור המוחין למדות דז"א שיושב ודן כו', וז"ש השמיעני את קולך, קלא דאורייתא דוקא, ואין זה אלא בנשמה דוקא, לפי שהיא עיקר האדם שבצלם אדם עליון, וכידוע דג' קשרים ישראל ואורייתא וקוב"ה, וע"כ ה' יושב ושונה כו'. ועכ"פ בזה יש הפרש בין רוח לנשמה גם בעסק התורה, דבחי' רוח האדם אע"פ שעולה למעלה כו', מ"מ לא נהפך הטבעיות דגנה שלו כלל ברוח החיים שבלב הגשמי, וגם שבדו"ר פרחא לעילא כנ"ל, אבל אין ה' גוזר כדבריו באמרו כשר פסול כו', כי הבל דבורו מעורב מטו"ר דגנה, וכמשל הבאת הע"ע בשר חי וקמח כו', שאינו נקרא לחם כנ"ל. אך מ"ש ותגזר אומר כו', זהו במי שיש לו נשמה, דהיינו בינה לבא, להפך הטבעיות דלב הגשמי כנ"ל, שאז אין הבל דבורו גס מגסות דגנה כ"כ (אלא מעט רע שבטל המיעוט ברוב בנגה דבריאה שרובו טוב), ויכול לשכון אור האלקי שבדבר ה' זו הלכה בתוך הבל דבורו ממש (כהבל תשב"ר שאין בו חטא מעון קרי). ודבריו עושין רושם למעלה, כדבר מלך ממש, כמאמר מתניתא מלכתא כו', ומאן מלכי רבנן כו' (וכהמגיד שא"ל להרב"י אני המשנה המדברת בפין וכמ"ש במ"א), וכשאומר כשר פסול חייב זכאי מעורר למעלה במדות עליונים דאצילות להיות נמשך כדבריו לברר בין טו"ר כו', וכענין רב יהודא דכולא תנויי בנזיקין הוה כו' (וכמשי"ת) (וא"כ עיקר הטעם בזה הוא מצד שנהפך הטבעיות דרע דגנה שבלבו, ע"כ תלמודו לשמה ממש, היינו שממשיך גלוי אא"ס שבאצילות למטה ממש, וזהו שכינה עמו ממש). וזהו ממש כדוגמא דאדם העליון שיושב ועוסק בתורה, ואח"כ דן וזן כו' (ולכך חרב בהמ"ק בעון ביטול תורה, שזהו עיקר ומקור לכל שפע העולמות כו' וד"ל).

והנה כמו"כ יובן ההפרש בין ע"ע לאמה"ע שנקרא נשמה, בעסק המצוה בפנ"מ. דהנה מבואר למעלה בכמה חלוקי מדריגות במצוה, והעליון מכולם הוא בחי' יחוד העליון שבאצילות, שנעשה למטה בגלוי ע"י מי שיש בו נשמה בלבו כנ"ל דוקא. להיות שיש ב' מדריגות. מצוה הרוחניות כמו שהן למעלה ממש, ונקרא מצוה, כמו שהקב"ה מניח תפילין כו', וכקיום כל המצוה שאאע"ה קיים בבחי' הרוחניות, כמ"ש עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור מצותי, אפי' ע"ת כו'. והענין הוא, שנעשו היחודים עליונים בכל עובדות שלו ממש, כמו בכל המצוה העליונות כו', וכך גם עתה בקיום המצוה בגשמיות למטה בפנ"מ נעשה למעלה באצילות כל היחודים עליונים, אמנם אין זה בא בגלוי למטה כלל, רק שמוסיף אור באצילות, והוא גלוי אור חדש מעצמות אא"ס בנאצלים כו'. כידוע בשרש המצוה למעלה שהן בחי' תרי"ג ארחין דגלגלתא, ונקרא אורחות הוי"ה כו' מעצמות המאציל,

וזבחים כי אם שמוע מזבח טוב כו', הרי מעשה המצות בביטול רצון לבד יותר עליון מעולות וזבחים, שהוא עבודה שבלב בתפלה שעולה לריח ניחוח כו' שהוא בהיפוך הטבעיות כו' וד"ל). (והיינו מ"ש הקים על כו', דלזה דוד מ"י חי וקיים עד דוד הגדיל כו', וכמ"ש במ"א בענין רמה קרני ולא רמה פכי כו' וד"ל):

עט ומעתה יש להבין בג' מדריגות הנ"ל בתפלה שבמקום קרבן, ותורה ומצות, שזהו הנמשל מג' מדריגות הנזכר למעלה במשל עבודת אמה"ע בבית. א', המטעמים שעושה מבשר החי והקמח כו', לכ"א כרצונו (וזהו מ"ש ברבקה, שהיא בחי' ב"ן דבריאה), שעושה ריבוי מטעמים כו', והוא בחי' העלאות מ"ן דכל תפלה מכל ס"ר נשמות וענפיהן בכל דור ודור כו', וכל חד לפום שיעורא דיליה דמשער בליביה, ומהפך הטבעיות ג"כ, שהוא עיקר הקרבן לריח ניחוח כו' כנ"ל. וזהו רעייתי פרנסתי, שמפרנסין לאביהם שבשמים כו'. וגם מן הקמח תעשה לחם אפוי בטוב, והוא כאשר לחמה של תורה היא בבחי' לשמה כנ"ל במי שיש נשמה בלבו דוקא. ולפי שכל זה בהיפך המהות הטבעי דנגה, ה"ז עולה בבחי' הרוחניו' האלקי עד שנק' מטעמים ומעדני מלכים על שולחן אשר לפני ה', בהיכל העליון דאצ"י שבבריא', דכל בני היכלא דמלכא מסובין שם, ולכל א' יש טעם מאכל כאשר אהב כו' לא יחסר דבר. כי קומת אדם דכנ"י, יש תפלה שבלב אנשים פשוטים כע"ה, וכמו בטעם מלח או פלפלין כו', וכמו בע"ת ששבים אל ה' מעומקא דלבא, שאור אלקי ודאי נכנס בלבם הטבעי להפוך המהות מרע לטוב ממש, כי הרי נהפך לאיש אחר ממש. וזהו כמשל דבר חריף ומר כפלפלין ומלח וכל דבר קיוהא כאשר נמתק נעשה טעם ערב, כתבלין ומלח דלטעמא עבידא, וכמלח שממתיק הבשר, וכן הפלפלין ובצלים בבשר צלי וכה"ג וד"ל. אבל אין כ"ז רק אחר בחי' הכנת העבד עברי, שהביא הכל מן השוק והכין הכל לטבוח טבח וכו', אז תוכל אמה"ע לבשל ולאפות ולעשות כל מיני מאכל על השולחן. וזהו ענין סדר פסוד"ז, שע"ע עובד ה' בהתבוננות ונתפעל גם בלב הטבעי כמ"ש לבי ובשרי ירננו כו', אבל לב בשר זה חי עדיין, רק שהוכן בכי טוב כנ"ל. (וכמו בד"ה דאמר בכמה דוכתי הכין לבבו לדרוש אלקים כו') ואז יועיל לעבודת הנשמה בשמים לפני ה' וק"ש באמרו שמע ואהבת בכל לבבך בהיפוך המהות כנ"ל וד"ל.

והנה מבואר למעלה עוד בעבודת אמה עבריה בתקוני הבית ב' דברים. א', כל צרכי עבודת הבית בפנים וכל אשר בתוך הבית עם כל כליו, הכל נמסר לידה מעקרת הבית שתשמור ותקשט הבית וכליו בהידור ויופי בעין ההשגחה בטוב ההבחנה כו', ולא יקולקלו ויאבדו כו'. והב', לצוות על השפחה כנענית שתכבד הבית ולטחון ברחיים כו' ולרחוץ המטות ושולחנות ולבער כל מיאוס ולכלוך כו',

שאין עבודה זו שייך רק לשפחה, אבל על אמה"ע חל השגחה זו רק הצעת המטות בלבושי יקר, שבידה נמסר הכל, והצעת כלי כסף וזהב על השולחן שייך אליה, ואם יחסר דבר מן חפצי יקר או לא יעורך ביופי, זאת מאשמת אמה"ע שעליה הדבר מוטל כו' וד"ל.

אבל עקרת הבית כאשת הבעה"ב או בתו, בידה נמסר מבעה"ב צרור הכסף הכל לעשות עצם הדבר, שהוא לקנות בצרור הכסף לבושים וכלים נאים, ולקשט הבית כרצונה וחכמתה, וגם אופני המטעמים שבשולחן, הכל כרצונה מוסרת לאמה"ע הכל לאפות ולבשל ולתקן תיקוני הבית, ולא תעשה דבר וח"ד בלתי רצוני, כי היא המושלת בכל אשר בבית. ולא עוד, אלא שהיא עקרת הבית לפרנס' הבית, והוא לעשות כל מלאכה דרך עסק מו"מ למכור להרויח, וא"צ לצרור הכסף דבעה"ב כלל, אדרבה היא תפרנס אותו ובני הבית כו', וכמ"ש א"ח עט"ב כו', דרשה צו"פ כו' סדין עשתה ותמכור כו', וכל הברכה בבית על ידה דוקא, וכמאמר אין הברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו שנא' ולאברם הטיב בעבורה. וכה"ג אם נותן אדם כל אשר לו לבתו היחידה להיות עקרת הבית, היינו ג"כ ע"ד הנ"ל ממש וד"ל.

והנמשל מכל אלה יובן בב' מדריגות דתורה ומצות. הנה ידוע דאורייתא היכלא עילאה דקוב"ה (ולפעמים נק' לחם כנ"ל), וכמאמר דמשחרב בהמ"ק אין להקב"ה בעולמו רק ד"א של הלכה בלבד, דודאי ד"א של הלכה במקום היכל ק"ק ממש, שבו הארון כו', שהוא למעלה מקרבנות שע"ג מזבח החיצון גם שעולה לריח ניחוח כו', וזהו יתרון מעלה דמצות ת"ת על התפלה בעבודה שבלב שבמקום קרבן לבד כנ"ל, כיתרון מעלות היכל ק"ק על מזבח כו'. אך הא בהא תליא, דכאשר יש גלוי שכינה בהיכל ק"ק הקרבן מכפר ועולה לריח ניחוח כו', וכאשר נסתלקה השכינה מהיכל ק"ק אמר למה לי רוב זבחים כו' ובפרישכם כפיכם אעלים עיני מכם כו', וסיבת הסתלקות השכינה מהיכל ק"ק, מרוב העונות בפ"מ, כמ"ש ידיכם דמים מלאו כו', כי מכף רגל עד ראש אין בו מתום כו', שהוא דוקא בפגם הל"ת בכל קומה דכנ"י מראש אלפי ישראל עד הפחות כו'. וזהו שהאומר אין לי אלא תורה ולא מע"ט ותפלה אפי' תורה אין לו, דודאי אין השכינה שורה בלימודו כלל, וממילא אפילו תורה אין לו כו' וד"ל. והנה תיקוני כלי הבית דתורה שנקרא היכל כו', מוטל על הנשמה האלקי' שנק' אמה"ע, והוא שיהיה גלוי אלקות שם, בלמדו בדו"ר, שזה שעוסק בה לשמה להמשיך גלוי אא"ס בחכמ' שבתורה, והיינו כאשר לבו נטהר ונהפך מכל לכלוך טומאה ומיאוס, שדברו דבר ה' ממש, ושוכן אור ה' בדבור זה דד"ת, וע"ז אמר דוד אחת שאלתי כו' שבת בבית ה' ממש וד"ל.

[1] דהמשנה מדברת בעניני ההבדלה בין טו"ר כשר פסול טמא טהור כו', וכל פרטי הדינין הן רק תיקוני ההיכל, וצריך לזה הבחנה יתירה, והוא הפלפול בתלמוד בטעמי ההלכות דמשנה (והוא בבחי' ו"ק דבריא, זרעים חסד כו'. ובזה אמר בינה יתירה ניתנה באשה כו', והוא ההבחנה בתיקוני הבית וכל כליו, בתשבע"פ דוקא, ונק' אמה כשהיא נמכרת בבחי' עבודת עול לברר בירורים דרפ"ח, שהוא בבחי' נגה דבריא כו', וכמשי"ת)...

אוה"ת משפטים ע' א'קכז ואילך. (הוא הנחת דרוש אדה"ז שנדפס בתו"ח שהובא לעיל בשינויים גדולים והגהות וכו' מהצ"צ - לא נעתק).

42) שמו"ר ספטי"ו. דבר אחר החדש הזה לכם משל למלך שקדש אשה וכתב לה מתנות מועטות כיון שבא ללקחה כתב לה מתנות רבות כבעל כך העולם הזה אירוסין היו שנאמר וארשתוך לי לעולם ולא מסר להם אלא הלבנה בלבד שנאמר החדש הזה לכם אבל לימות המשיח יהיו נישואין שנאמר כי בועליך עושיך באותה שעה מוסר להן את הכל שנאמר והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד:

ואז גם תפלתו עולה לריח ניחוח לה' כו', כי יעלה לרצון לפני ה' הקרבת נפשו הטבעית כעולה וזבח ומנחה כו', אבל אם אין גלוי שכינה בד"א של הלכה לא יעלה הקרבן דתפלה כו' (וכן להיפך אם רץ לבך בתפלה בעומק הלב, הרי אמר אם ישים אליו לבו תחלה, ואח"כ רוחו ונשמתו שהוא בד"ת, אליו יאסוף, שישכון בזה, והוא בחי' השוב שאחר הרצוא. אמנם באמת יש בזה ב' מדריגות, הא', הלימוד בתורה קודם התפלה דוקא, כדי שתהא התפלה מתקבלת לרצון, מטעם הנ"ל בענין היכל ק"ק וקרבת המזבח, והנה מצינו בגמ' דכל גדולי התנאים ואמוראים עשו כן, שקבעו עת פרקם קודם התפלה, כמו דרב משי ידיה ומניח תפילין ומתני פרקי' והדר מצלי כו', ואבא בנימין אמר שתהא תפלתו סמוכה למטתו, להקדים התפלה לתור'. ושניהם אמת, דכמו שאין הקרבן מתקבל בלא גלוי שכינה בהיכל ק"ק כנ"ל, כך אין גלוי שכינה בהיכל ק"ק בלא קרבן תמיד ש"ש כו' (וראיה מתמיד של שחר כו' שהוא במקום תפילת שחרית, ואו' בפסחי' פ' תמיד נשחט שאין קודם לתמיד ש"ש רק קטרת בלבד (ואח"כ יושב ועוסק בתורה. [1]))

וענין תיקוני כלי הבית שצריך שמירה כו', זהו ענין המשנה, דכתיב בה ערוכה בכל ושמורה ושמור זו משנה
